

Vienas seniausių Lietuvos rezidencinių miestų.
Ankstyboji istorijos dalis

(Paimta iš Br. Kvicklio spausdinamos "Mūsų Lietuvos" I tomo)

Gardinas — labai senas Lietuvos miestas, įsikūręs dešiniajame Nemuno krante, 514-515 km. nuo jo žiočių, netoli tos vietos, kur Nemunas stanga pasisuka iš vakarų į šiaurę. Gardino mieste į Nemuną įteka nedidelis Gardinės (gudiškai Horodna) upelis. Upe-lio kairėje pusėje stovėjo pilis, o dešinėje — Koložos prie-miestis. Vėliau ir kairiajame Nemuno krante atsirado Gardino priemiestis, paprastai Užnemune vadinamas. Ilgainiui miestas buvo labai išgar-sėjęs, patyręs daug didybės ir garbės, bet taip pat daug nelaimių ir vargų. Kurį laiką Gardinui buvo lemta būti Di-džiųjų Lietuvos kunigaikščių ir Lenkijos karalių rezidencija, taigi, antrąja jungtinės valstybės sostine, seimū miestu. Vėliau, atkiristas nuo kra-što kamieno, Gardinas sunyko, tapo paprastu apskrities miestu. Pažymėtina, kad jau kara-liaus Žygimanto III laikais miestas turėjo savo vanden-tiekį ir kitus gerus įrengimus. Gardinas yra buvęs liudininku daugelio svarbių įvykių, susijusių su Lietuvos istorija. Prisiminkime tik vieną kitą: Sv. Kazimiero mirtis 1484 m., nebylys seimas 1793 m. rusų caro Petro I lankymasis, pas-kutiniojo Lietuvos-Lenkijos karaliaus atsiskakymas nuo sosto ir eilė kitų. Gardinas — vienas iš žymiausių istorinės Lietuvos miestų.

Gardino vardo forma sena; ji reiškia gardą, t. y. aptvarą. Lietuvos metrikos XVI a. ak-tuose yra įrašas Gardinas po-viet; tai rodo kad tada Gardi-no sritis buvo lietuviška.

Gedimino pilies istorija la-bai sena — siekia IX—X am-žius. Pilis buvo pastatyta de-šiniajame Nemuno krante, kur į Nemuną įteka Gardinė. Piliakalnio šlaitai statūs, jo aukštis nuo Nemuno vandens lygio 28 m. Senovėje pilies kalno būta dar didesnio, pla-tesnio; ilgainiui jį geroai ap-griovė Nemuno vanduo. Nors archeologijos mokslo dar nėra visai tvirtai įrodyta, bet iš visų duomenų galima spėti, kad pilį savo gynimosi reika-lams naudojo senieji jotvingiai. Kai slavų tautos išnaiki-kino jotvingius, Gardinas pa-teko į rusinį (Galicijos) ran-kas. Tai galėjo įvykti XII a. pradžioje. Pirmuoju istoriniu Gardino valdovu buvęs kunigaikščio Igorio sūnus Dovy-das. Iš to laikotarpio giliause žemės sluoksniuose buvo ras-tos septynių medinių pasta-tų liekanos, o taip pat kitų ra-dinių. Lietuvių laikotarpis Gardine prasidėjo apie XIII a. vidurį. Manoma, kad pir-masis lietuvių kunigaikštis, užėmęs Gardiną, buvęs Min-daugo brolio Dausprungo sū-nus Edividas. Iš to laikotar-

pio atkastos medinės ginamo-sios pilies liekanos. Tada pi-lyje būta nemaža gyvenamų-jų ir ūkio trobsėjų: tvartų, arklydžių, svirnų; statytų iš dviem šonais aptašytų, kam-puose suliestų rąstų. Kai ku-riuose pastatuose yra buvu-sios skeltinių lentų grindys. Stogai buvę dengti lentomis, o keliai tarp pastatų gristi skeltiniais medžiais. Įdomios yra ir to laikmečio namų įren-gimai: keliai tarp pastatų gristi skeltiniais medžiais. Įdomios yra ir to laikmečio namų įren-gimai: keliai tarp pastatų gristi skeltiniais medžiais. Įdomios yra ir to laikmečio namų įren-gimai: keliai tarp pastatų gristi skeltiniais medžiais.

Taigi visi archeologiniai ir istoriniai duomenys rodo, kad Gardinas buvė įkurtas seno-vės lietuvių žemėje. 1240 m. Gardiną sunaikino Batu cha-no vado Kaidano kariuomenė. Prieš 1253 m. trumpai jį val-dė Haličo kunigaikštis Danie-lius. Kai pasibaigė Mindaugo kovos su Galicijos valdovais, Gardinas jau tvirtai laikomas lietuvių rankose. Gardino pi-lis ilgą laiką buvo viena iš svarbių tvirtovių prieš kry-žiuočius. Yra žinoma, kad XIII a. pabaigoje dalis kry-žiuočių ujamų senprūsių ap-sigyveno Gardino apylinkėse. Keršydami lietuviams už sen-prūsiams suteiktą prieglaudą, kryžiuočiai ėmė naikinti Sūdu-vos žemę. Ją nusianbę ėmė pul-ti Gardiną. Tai buvo kunigaikščio Traidenio laikais. 1283 m. vokiečius prie Gardi-no sienų atvedęs persikrikšti-jęs sūduvis Skumantas. Nors Gardinas tada ir narsiai gy-nėsis, kryžiuočiai paėmė ne tik miestą, bet ir pilį. Jų pra-dėti puolimai tęsėsi iki XV amžiaus. Kronikos minimi Gardino puolimai 1296, 1306, 1311, 1312 metais. Atstatytoji pilis atlaikydavusi puolimus, tik aplink ją stovincios sody-bos būdavusios sunaikinamos. Nuo Didžiojo Lietuvos kuni-gaikščio Vytenio laikų Gardi-nas tapo stipriausia Lietuvos pietų tvirtovė. Iš čia buvo or-ganizuojamas ne tik Lietuvos gynybas, bet ir puolamieji žy-giai į kryžiuočių bei mozarų

žemes. Gedimino laikais Gar-dinas priklausė Trakų kuni-gaikštijai, kurią, kaip žinia, valdė Kęstutis. Prieš 1348 m. Kęstutis Gardiną buvo pave-dęs savo sūnui Patirgui, bet 1364 m. jį nušalino. Kęstutis Gardino pilį atstatė ir apie 1376 m. ją pavedė savo sūnui Vytautui. Nuo tada Gardinas tampa Vytauto tėvūnija ir jo mėgiama buveinė. 1385 m. Jo-gaila šį dovanojimą patvirtino, padarydamas Vytautą Gar-dino kunigaikščiu. Tarpusavio kovų metu Gardinas gero-kai nukentėjo. Vytautas Gardiną stengėsi padaryti savo centru. Čia jis organizavo jėgas ko-vai su Jogaila. 1391 m. sutar-timi Vytautas įleido į Gardiną kryžiuočių įgulą. Jogailos ir jo brolių kariuomenė išvarė iš Gardino ne tik kryžiuočius, bet ir Vytautą, bet kitais me-tais Vytautas vėl atgavo Gar-diną, kai lietuvių įgula išvarė lenkus ir atidavė jam pilį. Vy-tautas kryžiuočių nebeįsilei-do, tačiau leido jiems pasista-tyti pilį kitame Nemuno kra-n-te. Kryžiuočiai ten įkūrė Nau-jąjį Gardiną (Neu-Gartheną), bet 1392 m. su Jogaila susitai-kęs Vytautas ją sugriovė. Kry-žiuočiai keršydami, 1393 m. Gardiną sugriovė du kartu. 1393 m. Gardino pilyje kilo gaisras, kurio metu vos nežu-vo pats Vytautas su savo šei-ma. Paskutinį kartą kryžiuo-čiai puolė Gardiną 1402 m.

Manoma, kad po 1398 m. gaisro Vytautas Gardine pa-statė mūrinę ginamąją pilį. Ji, kaip ir kitos svarbios anų laikų pily, buvo dviejų dalių: aukštutinės ir žemutinės. Pir-moji buvo tvirtovė, antroji — priešpilis ir portas. Aukštuti-nė pilis stovėjo pilies kalne, žemutinė ant kito kalno, už griovio, Augusto III pilies vie-toje. Vytauto pilies mūrai ap-ėmė didelę kalno dalį. Kiemo didumas buvo 45 iš 10 m. Pati pilis buvo netaisyklingo dau-giakampio formos. Pilies mū-rų siena nuo Nemuno pusės apie 120 m ilgio nuo Gardinės upelio — apie 90 m. Mūrų sto-ris siekia iki 3 m. Giliausi pa-matai iškastai nuo Nemuno pu-sės. Pilis turėjo 5 bokštus. Gy-venamoji Vytauto pilies dalis buvo pietrytinėje kalno da-lyje. Vėliau karalius Steponas Batoras ten pasistatė sau rū-mus. Gardino pilyje dažnai gyvendavo pats Vytautas su savo šeima. Gardinas nustojo didesnės reikšmės ir virto Trakų vaivadijos pavieto mies-tuku tik po Horodlės unijos. Bet ir po Vytauto čia mėgdavo gyventi didieji Lietuvos kunigaikščiai. Kai Kazimieras Jogailaitis buvo išrinktas Len-kijos karaliu, Gardinas tapo karališkąja pilimi.

Nuo Vytauto laikų ir Gardi-no miestas iškyla kaip Lietu-vos politinis ir ekonominis centras. 1388 m. Vytauto pri-vilegija leido Gardine apgy-vendinti žydams, kurie gero-kai išplėtė prekybinius ryšius. 1391 m. Jogaila suteikė at-skirą privilegiją miestiečiams. 1432 m. Gardine sudaryta Lie-

PRŪSAI...

(Tęsinsy iš 11-to psl.)
galima pastebėti pirmuosius vakarinių baltų (sembų-no-tangų, sūduvių, galindų ir kur-šių) kilčių daigus, kurie aiškiai išsiskiria senuoju gele-žies amžiumi (I—IV a. pr. Kr.). Kaip žinia, ir Ptolome-jus II a. pr. Kr. jau pamini galindų ir sūduvių vardus. Ta-čiau iškasenų bei materialinės kultūros skirtumai nėra tas pats, kaip kalbos skirtumai, bent nieko tikslaus apie tuos skirtumus nepasako. Pvz. pa-gal C. Engelį iškasenos rodan-čios, kad jau senajame gele-žies amžiuje pastebimi atski-rų aukštaičių ir žemaičių kul-tūrinių grupių daigai. Viduri-niame geležies amžiuje (V—VIII a. po Kr.) šitas rytinių baltų skirstymasis kiltimis dar labiau išryškėja. Tačiau iš kalbos nemokame nuspre-šti, kad pvz. VIII a. po Kr. augštaičiai jau būtų atsiskyrę nuo žemaičių ir ėmę kalbėti atskiromis tarmėmis. Didesni, pagrindiniai, šių dviejų lie-tuvių tarmių skirtumai tesu-sidarė XIV a. ar net XV a. pradžioje. Todėl ir tokio Pto-lemajaus paminėjimas galin-dų ir sūduvių vardų kažin ar ką paaiškina dėl pačių prū-sų kalbinio suskilimo. Juk Ptolemajaus galindai ir sū-duviai (Galindai kai Soudi-noi) netiesiogiai sutapybina-mi su panašiai skambančiais Petro Dusburgiečio Galindite ir Sudovite, kurie šio kroni-kininko laikomi atskiromis prūšų kiltimis ar net tautomis. Petro Dusburgiečio terminai nebūtinai turi griežtą etnogra-finę, bet daugiau geografinę reikšmę. Tačiau jei XIV a. Petri Dusburgiečiui sūdu-viai su galindais ir galėjo bū-ti atskiros kiltys bei "tautos", tai nebūtinai tas turėjo būti Ptolemajaus pranešimo metu (II a.). Pagaliau, jei II a. ga-lindai ir sūduviai ir buvo at-skimos kiltys etnografinė reikš-mė, tai dar neaišku, kiek jos skyrėsi kalbiškai, nors arche-ologijos duomenys leidžia pri-imti ir tam tikrą kasinės kul-tūros — tik vel nežinia kokį skirtumą.

Toji knyga pajavairinta kai kurių buvusių tose vergijos stovyklose prisiminimais, — prisiminimais tų, kuriems pa-vyko vienu ar kitu būdu iš to vergijos gyviams išeiti. Įdėta kelios foto nuotraukos tipin-gų tų vergų stovyklų, o taip pat fonuotauka Vytauto D. universiteto prof. Antano Žvi-rono vergijoje buvusio ir 1954 m. spalio 30 d. mirusio. Daug kas manė, kad šis gabus moks-lo vyras, fizikas, buvo suimtas ir laikomas kurioj nors mokslo tyrimo įstaigoj, nors ir vergo padėtyje, bet galėjo dirbti mokslo darbą. Deja, taip nebuvo. Jis vergų stovyk-loje juodą sunkų darbą dirbo kartu su kitais tokio pat liki-mo vyrais. Knygos autorius K. Bielinis suteikia daugiau ži-nių apie prof. A. Žvironą ir atsiliepiamus tų, su kuriais

Naujienu Antroji Dalis

NR. 663 CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS XIX METAI

J. VLKS.

TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA SOVIETŲ RUSIJA

Tokių pavadinimų jau išėjo iš spaudos *Kipro Bielinio* pa-rašyta 308 puslapių knyga. Įvado žodyje įrodoma, kad iš buvusių 3.214.271 gyventojų per Antrąjį Pasaulinį karą Lietuva neteko 959.969. Vokie-čių nacių 1941-1944 m. buvo sušaudyta 300.000 ir bolše-vikų okupacijos metais pra-rasta 659.969 gyventojų. Čia tenka pastebėti, kad bolševikiški Lietuvos okupantai stengiasi tas savo aukas nutylėti. Tačiau pasirėmęs įvairiais šaltiniais ir Lietuvos okupacijos ramsčių (A. Snieč-kaus) įvairiais pasisakymais, K. Bielinis išveda ir viešu-mon išskelia bolševikinės oku-pacijos aukas. Toliau K. Bielinis, kruopš-čiai surankiojęs iš įvairių šal-tinių medžiagą, nusako kaip ir nuo kada Sovietų Rusijos imperijoje pradėta įgyvendinti vergiją ir kad tasai teroras yra priemonė bolševikinei dik-tatūrai išlaikyti, o vergija — šalies ūkiui kelti. Sovietų Rusijoje vergija tiek giliai yra įleidusi šaknis, kad jos staigus išgyvendinimas visą šalies ūkio struktūrą suardy-tų. Toje knygoje smulkmeniškai aprašyta, kaip tos vergų stovyklose tvarkomos, kieno ži-nybai jos priklauso, kuriais įstatymais tvarkosi ir koks tų vergų stovyklų gyvenimas, kas jose kalinami, kiek jų ir kur esama. Be to, susiekta kiek kai kuriose tose stovyklose būta kalinama lietuvių, kiek jų iš-mirė ir net kai kurie jų pa-vardėmis išvardinti. Tai kruopštus, rūpestingai atliktas darbas ir iki šiol vienintelis lietuvių kalba.

Toji knyga pajavairinta kai kurių buvusių tose vergijos stovyklose prisiminimais, — prisiminimais tų, kuriems pa-vyko vienu ar kitu būdu iš to vergijos gyviams išeiti. Įdėta kelios foto nuotraukos tipin-gų tų vergų stovyklų, o taip pat fonuotauka Vytauto D. universiteto prof. Antano Žvi-rono vergijoje buvusio ir 1954 m. spalio 30 d. mirusio. Daug kas manė, kad šis gabus moks-lo vyras, fizikas, buvo suimtas ir laikomas kurioj nors mokslo tyrimo įstaigoj, nors ir vergo padėtyje, bet galėjo dirbti mokslo darbą. Deja, taip nebuvo. Jis vergų stovyk-loje juodą sunkų darbą dirbo kartu su kitais tokio pat liki-mo vyrais. Knygos autorius K. Bielinis suteikia daugiau ži-nių apie prof. A. Žvironą ir atsiliepiamus tų, su kuriais

jam teko kartu vergauti ir ku-rie jų, išėję iš vergijos ir at-sidūrę užsienyje visa tai apa-rašė! Įdėta St. Kairio žmonos lininko klaipėdiškio, Adomo Brako kuris mirė vergijoje. Sužymėta kuriose stovyklose jis kartu su savo sūnumi bu-vo ir kur bei kada mirė. Įdėtas St. Kairio žmonos Onos Leonaitės fotografija. Ir jai, teisininkei, socialdemo-kratų veikėja, spaudos ben-dradarbei, laikraščio redak-torei, nesveikuojančiai kartu su ligoniu broliu taip pat teko vergijoje būti. Kai sveika-tos neteko, leido grįžti Lietu-von, kur ir mirė. Žymi estų so-cialdemokratų veikėja, rašy-toja, Lietuvos didelė bičiulė Alma Ostra taip pat buvo su-įminta su visa šeima ir vergio-je kankinta. Jos fonuotauka įdėta knygoje. Kas tą vergijos baisenybių knygą skaitys, tie gal ras sa-vo artimų pavardes, vergų stovyklose mirusių, nes ten daug pavardžių suminėta. O vergų stovyklų baiseny-bės, žmogžudystės, tardymo priemonės toje knygoje pla-čiai aprašytos skyriniu Tardy-mo praktika ir mokslas. Skaitytai ir net tikėti nesino-ri, kad galėjo būti vartojamos tokios žiaurybės ir net įsteigti atskiri "mokslo" institutai, kur buvo apmokomi būsimi budeliai — tardytojai savo amato, kaip priversti kaltina-muosius prisipažinti prie to, ko jie nėra padarę, kuo nėra nusikaltę. Mat, "bolševikų teismai nekaltų nebaudžia", tai reikėjo išgalvoti tokią priemonę, tokias kančias, kad tardomasis, jei jis buvo tik įtartas kaip bolševizmo prie-šas ir buvo suimtas, kad pats save apkaltintų ir pasirašytų jam pakištą bolševikinio tar-dytojo sudarytą protokolą. Ir kaip nepatikėsi, kas toje knygoje aprašyta, jei aprašy-ta dokumentuotai, jei šaltiniai neabejotini ir pagaliau, jei tas tardymo kančias iškentė-jęs pats jas aprašo. Ir taip apra-šo, kad netenka abejoti, kad taip buvo. Ir pagaliau juk faktas, kad yra sudaryta so-vietų Rusijoje reabilitacijos komisija, kuri jau kelinti me-tai kaip darbuojasi, kad rea-bilituotų tuos sušaudytus komunistus, kurie buvo nekalti. Ir tarp tokių jau reabilituotų yra mums žinomi Aleksa — Angarietis, rašytojas Prans-kus-Zalionis, komunistų isto-

FLIRTAS PAVASARĮ...

Dienu Skeveldros

1.
Bevertydamas "Darbininką" užtinku žinutę, kad dr. A. Šapo-kos "Vilniaus miesto istorija" baigiama ruošti spausdinimui. Vadinas, ruoškime pinigines (knygai įsigyti) ir širdis (ži-nioms apie sostinės praicitį pasitikti).
O štai str. "Ryškėja būsimo Vilniaus kontūrai" (žr. "Lit. ir Menas" Nr. 12). Rašo arch. V. Balčūnas ir ekon. V. Deksnys. Peržvelkime pagrindinius pla-nuojamojo Vilniaus bruožus.
Patys autoriai pripažįsta, kad tai jau nebe pirmas planas. Kada tai planuota Vilnius kaip 250—300 tūkst. gyventojų mies-tas. Bet jau dabar gyventojų skaičius prašoko. Todėl "būsi-mo Vilniaus jau nepavyks sutal-pinti istoriškai susiklosčiusiose Neris ir Vilnelės upių slėnių ribose".
...tolimesnis Vilniaus vysty-mas generaliniame plane grin-džiamas decentralizacijos prin-cipu. Antai numatoma išplėsti Naująjį Vilnių, į miesto siste-mą, siūloma įjungti ir Lentvarį su Grigiškėmis, apjungiant juos į vieną kompleksą".
Kodėl atmetama tušti plotai už Antakalnio? Anot autorių, "čia galima sukurti puikias gy-venimo sąlygas, bet šis rajonas būtų atitrūkęs nuo daugumos gyventojų darbo vietų — pra-monės".
"Labai tinkama reljefo po-žiūriu statybai teritorija plyti į pietus nuo miesto, tačiau nuo centrinės dalies ją riboja geležinkelis".
Toliau rašoma:
"Visais atžvilgiais tinka-miausia vieta miestui plėstis yra teritorija į šiaurės vaka-rus nuo miesto, dešiniajame Neris krante, tarp Panerių tarybinio (sovchozo! J. C.) ūkio. Sudervėlės upelio iki Baltupio kaimo. Gausūs žel-diniai Neris ir Sudervėlės upelio šlaituose čia sudarys puikias sąlygas gyventojų po-ilsiui. Miesto vystymas į šiau-rės vakarus labai patogus jau susiklosčiusių pietvakarių ir šiaurinio pramonės rajonų požiūriu: šio gyvenamojo masyvo gyventojams nereikės toli vykti į savo darbovie-tes. Miesto vystymas į šiau-rės vakarus turi eilę privalu-mų ir urbanistiniu - estetiniu atžvilgiu: Neris taps pagrindiu kompoziciniu, miestą organizuojančiu elementu. Žali upės slėnio plotai Bukčių kaimo rajone, Vingio parkas, apželdinus dar dešiniąjį Neris krantą ties dabartiniu miesto (Nukelta į 2 psl.)

CHICAGO MODELS
BU
W
A
33rd St.
WT
IR
ZAS
AS
toad
PIRKITE J... BONUS
2 - NA...
8, ILL.
SATURDAY, MAY 4, 1963

Dienų Skeveldros...

(Atkelta iš 1 psl.)

centru ir prieš Antakalnį, — nusitęs iki Valakampių šilo ir Verkių miškų masyvo, sudarydamis vieningą žaliųjų plotų sistemą. Dešinijį Neris krantą numatoma skirti gyventojų poilsiui, atitinkamai atitraukiant nuo upės užstatymą ir magistralines gatves. Čia nusidrieks iššios skvervės, bulvarų, parkų, sodų ir sportinių kompleksų eilė. Gamtos grožis, gyvas ir ryškūs reljefas, puikūs želdiniai architektūrai kūrėjų minčiai atverta neribotas galimybes. Miesto išplanavimo projekte stengiamasi pilnai išsaugoti esančią gamtos grožį, jį darniai papildant naujais statiniais, organiška įkomponuotais į gamtos peizažą.

Generaliniame plane numatyta gerokai išplėsti miesto centro ribas. Pradedant Gedimino kalnu, Lenino prospektu, apimant dešinįjį Neris krantą iki Ukmergės gatvės — miesto centras per Žvėryną nusitęs iki projektuojamo šiaurės vakarų gyvenamojo masyvo. Dar šiais metais numatoma visasąjunginiu mastu organizuoti konkursą miesto centro išplanavimo projektui paruošti.

Rašoma "visasąjunginiu mastu", čia ir šėšelis: ką "muzikas nuo Volgos" gali paplanuoti mūsų peizažui, mūsų sostinei, istorijai?!

Be to, planai lengviau paruošti kaip įgyvendinti. Plačiai skelbtoji Neris krantinė (puikus lietuvių architektų planas!) jau nebeminima. Ji turėjo būti dešiniame Neris krante tarp Žaliojo ir Žvėryno tiltų. Visa nelaimė, kad planus dar turi patvirtinti inžinieriai kacakpai (Kremlius). Bet grįškime į lietuvių architektų viziją:

"Generaliniame plane numatoma pašalinti menkaverčius, neturinčius istorinės architektūrinės reikšmės pastatus, jų vietoje užveisti želdinių plotus, o paliekamus pastatus atitinkamai restauruoti, pritaikyti juos normalioms gyvenimo ir eksploatacijos sąlygoms. Pirmoje eilėje būtina išskirti iš senamiėsčio įvairias dirbtuves, sandėlius, neretai dar įsikūrusius vertingose architektūros paminkluose. Tai žymiai sumažintų šio miesto rajono transporto intensyvumą, pagerėtų ir jo sanitarinė būklė. Vilniaus senamiėsčius turi tapti miestu - muziejumi!"

Kas dar numatoma?

1. Naujasis patogesnis įvaizvimas į miestą iš Kauno (kažkur palei projektuojamąjį Lazdynų rajoną).

2. Tekalba patys statybos projektotojai:

"Kairysis Neris krantas Antakalnio rajone bus baigtas užstatyti jau sekančiais metais. Priešingoje Neris pusėje, į šiaurę nuo Žalgirio stadiono, sekančiais metais

Baimė dėl gyventojų prieauglio

"Naujienų" Nr. 94 (bal. 20) buvo nurodyta, kad "Nacionalinė Mokslo Akademija Washingtone" savo raporte pažymėjo spaudai, kad žmonių prieauglio didėjimas darosi kritiškiausiaji žmonijos problema, ir todėl skatina nedelsiant įsteigti tarptautinę instituciją, kuri vadovautų tarptautinei žmonių veisluomo sumažinimo programai, nes, girindami, po 200 metų busią 150 milijonų žmonių, o šiandien visoje žemėje esą 3 milijonai, ir tai daugelyje vietų esą jau per daug.

Pirmiausia čia tenka pasakyti, kad nurodytas toks žmonių skaičius (3 milijonai) daug kur, ypač Europoje, atrodys neteisingas, arba kitaip sakant — tūkstantį kartų padidintas, nes skaitmuo milijonas yra vienas su dvyliku nulių. Čia Amerikoje dar

bus pradėta statyti 2 stambūs mikrorajonai, kuriuose gyvens daugiau kaip 20 tūkstančių gyventojų. Jau vyksta mikrorajono prie Verkių gatvės, už kino teatro "Tėvynė", statyba. Netolimoje ateityje iškilis eilė visuomeninių pastatų: prekybos centras dešiniame Neris krante, Aukščiausiojo teismo rūmai šalia Respublikinės bibliotekos, autobusų stotis, kuri betarpiškai jungsis su geležinkelio stotimi, viešbutis "Inturistas" geležinkelio stoties aikštėje, eilė eksperimentinių bei mokslinio tyrinėjimo institutų ir kitokios paskirties pastatų".

O toliau:

"Transporto problemos iššaukia naujų gatvių ir tiltų per Nerį statybą, daugelio esančių gatvių rekonstrukciją. Dideli darbai bus atlikti jau artimiausiais metais. Jau dabar baigiamos rekonstruoti Sierakausko ir Montvilos gatvės, kurios jungs miesto centrą su aerostu. Numatoma rekonstruoti bei pratęsti K. Poželos gatvės krantinę kairiuoju Neris krantu pro Vingio parką. Žemaitės gatvė iki R. Armijos prospekto. Greitasis transportas iš Kosciuškos ir Antakalnio gatvių numatomas ties Slušky rūmams nukreipti į Neris krantinę. Antakalnėje jau vyksta statyba naujo lengvųjų formų gelžbetoninio tilto, į kurį bus tiesiamos naujos magistralės. SEC'o rajone pradėdamas projektuoti dar vienas tiltas, kuris jungs naują gyvenamąjį masyvą šiaurės vakaruose su miestu; nauji tiltai ir magistralės atpalaiduos miesto centrą nuo tranzitinio transporto."

Lietuviams inžinieriams ir architektams — sekmės! Bet jau dabar eilė "skylių", pvz., kur vieta Dramos teatrui, kur operai? kur... Be to, kas — ar Kremlius? — spręs nūgraižiamųjų pastatų istorinę vertę?!

J. Cicėnas

ir tatai būdavo gerai.

Mišto produktų kiekis, kuris ateityje bus reikalinga patidinti, daug pareina nuo tinkamo visokių naminių gyvulių auginimo. Visoje žemėje karvių yra maždaug tiek, kiek ir žmonių. Tinkamai šeriant ir tinkamai parenkant veislių būsių lengva bent dvi-

Dėl žmonių prieauglio baimės reikia pasakyti, kad ir senaisiais laikais, kada žemėje buvo tris kartus mažiau žmonių, panašus klausimas iškilavo. Ir tada kai kas sakė, jog žmonių skaičiui dvigubai padaugėjus įsigalėsnačios didesnės bado šmėklos. Mat tais laikais, kada žmonių visame pasaulyje buvo tris kartus mažiau, negu dabar, vienur kitur labai pritrūkdavo maisto ir daugeliu trėkdavo badauti. O kai dabar tas žmonių skaičius žymiai padidėjo, tad ir tos bado šmėklos beveik išnyko, nors dar kai kur pasitaiko.

Kai šiais laikais vienur kitur iškeliamas klausimas dėl gyventojų prieauglio pavojaus, taip pat vienur kitur imama rūpintis, kad nebūtų didinamas maistingų produktų kiekis. Taigi susidaro kitos rūšies pavojus, kitaip sakant — maisto prieauglio pavojus, nes jeigu to maisto bū-

tių per daug, tektų jį išmėtyti į visokius šukšlyntus, o visokiems maisto prekiautojams tektų turėti nuostolių. Panašų pavyzdžių galima pamatyti mūsų Amerikoje, kurioje ūkininkai ne visose vietose gali auginti kviečių ar kokių nors paukščių tiek, kiek užsimano.

Nėra rimto pagrindo aplamti kalbėti, kad padidėjus žemės gyventojų kiekiui pritrūksią maisto. Jei visoje žemėje būtų kaip reikiant žemės ūkis tvarkomas, turint galvoj dabartinius metodus, tad maisto turėtų pilnai užtekti bent 36 milijardams žmonių. Maisto produktų gamyba visada kyla, ypač tokiose vietose, kur gyvena laisvi kultūringi žmonės. Ateityje gali atsirasti tokių naujų maisto gamybos metodų, kuriuos šiandien net įsivaizduoti sunku. Tokia proga tenka nurodyti vieną kitą pavyzdį, kuriuo parodoma, kaip gamybinių jėgų išsivystymas priveda prie gerų rezultatų. Sakysim, paskutinio laiku Graikijoje imtasi žemės ūkis taip tvarkyti, kad, pavyzdžiui, dabar iš vieno hektaro žemės gaunama 1600 kilogramų kviečių, o seniau vis gaudavo ne daugiau kaip 900 kilogramų iš tokio pat ploto, ir dabar tikimasi iš tokio pat ploto gauti 2000 kg. kviečių. Izmelyje paskutiniu laiku yra pasisekę auginti tokios rūšies karves, kurios per metus duoda pieno daugiau kaip 4000 kilogramų, o seniau jie iš kiekvienos karvės gaudavo apie 620 kg. ir sakydavo, kad

Jūrų vandenyse yra tokių mažyčių gyvūnelių, kurie daug kam seniau atrodė kaip niekam nereikalingi. Bet kai buvo paskutiniai laikais pastebėta, kad vadinamieji banginiai, didžiuliai jūrų žinduoliai, daugiausia minta vadinamaisiais planktonais, mažyčiais vandeniniais gyviais, ir savo kūne prisilaugina maždaug 15 tonų riebalų, tad buvo didesnis dėmesys atkreiptas į tuosius planktonus, kuriuos sugaudžius irgi galima būtų gauti tam tikras kiekiš gero maisto.

Žmonių visokeriopam maistui turi didelės reikšmės vadinamieji proteinais, kurie atslato nusidėvėjusias žmogaus organizmo dalis. Kiekvienam žmogui, norint palaikyti tinkamą sveikatą, tenka suvartoti proteinų nei per daug nei per mažai. Taigi visur stengiamasi tinkamai rū-

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MAY 4, 1963 (Tęsinys 8-me pusl.)

PRŪSAI...

(Tęsinys iš 9-to psl.)

deiws, liet. Dievas, lat. Dievus; pr. deivans: liet. lat. Dievus (dg. ga.), pr. tebbei: liet. tau (lavie), lat. tev; pr. yduns (ėduns): liet. ėdęs (iš ėdens), lat. ėdis; pr. emnes: liet. vardas, lat. vards. Taip atskirdamas, prūsų kalba rodo kai kuriais atvejais daugiau bendrumų su slavų, iš dalies ir germanų kalbomis, pvz. assanis "ruduo", insuwis "liežvis", twais "tavas, tebbei "tau"; ains "vienas", sasnīs "kiškis", newins "devintas" ir t.t.

Tokių būdu išžūrėję į prūsų kalbos paminklus, turime sutikti, kad tuo metu, t. y. XV—XVI a. (vietovardžių turime užrašyti ir XIII—XIV amžiuje) prūsai bus kalbėję kalba, kuri gerai skyrėsi nuo to meto lietuvių ir latvių kalbų. Paskaitę 1545, 1561 metų prūsų ir 1547 m. lietuviškąjį Mažvydo katekizmą, matome aiškų skirtumą; prūsų katekizmas mums tik atskirais žodžiais ir retais sakiniiais tėra suprantamas. Ano meto lietuviškajai tekstai artimesni lietuvių kalbai negu prūsų katekizmui. Kadangi tu pirmųjų (XVI a. antrosios pusės) raštų paminklų lietuvių kalbą laikome atskira kalba, tai ir to laiko prūsų kalbą juoba turime laikyti atskira kalba, o ne paprasta lietuvių kalbos tarme.

Jei XVI a. prūsai jau kalbėjo atskira kalba, tai vis dėlto anksčiau jie su lietuviiais (tiksliau su lietuvių kalbą protėviais) yra kalbėję viena kalba, o paskui tos pačios (baltų) kalbos atskiromis tarmėmis, tik vėliau teišvirtusiomis atskiromis kalbomis. Kad

da tai atsitiko? Kada prūsai ėmė kalbėti jau atskira kalba? — Kai kas, tiesa, ne iš kalbininkų, yra linkęs manyti, kad prieš vokiečių ordino atėjimą (pvz. XIII a.) prūsai bus kalbėję ta pačia lietuvių kalba. Bet mes apie tuos ankstyvesnius laikus, net XIII—XIV a., nieko tikslaus negalime pasakyti, nes iš to metu neturime išsistinių sąryšių prūsų kalbos paminklų. XIII—XIV a. prūsų tikriniai vardai čia neadaug tepadeda. Note R. Trautmanno, lietuvių ir prūsų tikriniai vardai XIV—XV a. maža tesiskiria; skirtumai ne principiniai, pasireiškia tik atskirais atvejais. Apie prūsų kalbos išsiskyrimą iš bendrosios baltų prokalbės ir virmimą atskira kalba tenka spręsti aplinkiniiais keliais ir pasitenkinti spėjimais.

Kadangi lietuvių tarmė nuo lietuvių yra galutinai atsiskyrusi ir virtusi atskira kalba XIII a. pradžioje, tad juoba tuo metu atskira kalba turėjo būti išvirtusi ir prūsų tarmė, nes ji lietuvių kalbai dar tolimesnė negu latviškoji. Bet kada prūsų kalba atsiskyrė nuo lietuvių bei latvių (vad. rytinių baltų), kurių dviejų protėviai maždaug iki VIII—XII a. yra kalbėję viena kalba, vad. rytine baltų tarme, arba bent maža viena nuo antros tesiskyrusiomis tarmėmis? Šitie rytiniai baltai mažiausiai bent keletą amžių prieš VIII a. prasidedant atsiskyrė nuo prūsų, arba vakarinių baltų. Kada bendroji baltų kalba (arba prokalbė) ėmė skilti į šias dvi rytinių ir vakarinių baltų šakas, vėl tiksliai nežinome bet tik apytikriai spėjame. Būga manė, kad IV—III a. prieš Kristų tos dvi šakos bus išsiskyrusios, ir

vakarinė (prūsinė) baltų tarmė nuo tol ėmė tolydžio toli, kol pagaliau pavirto atskira kalba. Kai kurie kalbininkai maždaug šiai datai ir pritaria, sakydami, jog bent geležies amžiaus pradžioje (V. a. pr. Kr.) baltai turėjo būti dar kalbiškai nesuskilę, nes jie praminė bendru žodžių geležį (prūsiškai gelso, liet. geležis, lat. dzelzs) ir plieną (pr. plāns, liet. plienas, lat. pliens). O kadangi II a. po Kr. Ptolomejus mini atskiras prūsų kilintis (galindus ir sūdovius), vadinasi, ir patys prūsai savo tarpe suskilę atskiromis kilimais, tai maždaug V a. pr. Kr. Kristų nebūsianti perankstyva baltų prokalbės skilimo data. Bet šitas įrodinėjimas nėra labai tvirtas skilimo laikui nustatyti. Pirmiausia, archeologai sakosi geležį Prūsiose terandą III—II a. pr. Kr., o rytiniuose baltuose vėliau — II a. po Kristaus. Jei iš tikrųjų baltai nebūtų geležies pažinę anksčiau kaip III—II a. pr. Kr., kada ji iškasenose užtikama, tai jie dar III a. pr. Kr. nebūtų suskilę. Tačiau geležies radinių rytinių baltų iškasenose nebuvimas galėtų

rodyti, kad šie geležies bei plieno dar nepažino, o jų vardus lietuviai ir latviai galėjo vėliau pasiskolinti iš prūsų, kurie, su šiais metais anksčiau susipažinę, ir vardus jiems galėjo patys vieni praminti. Tuo atveju lietuvių ir latvių jau III—II a. pr. Kr. nebūtų kalbėję viena kalba su prūsiais, būtų jau anksčiau nuo pastarųjų atsiskyrę. Kai kurie kalbininkai net tarija esant įmanoma, kad rytiniai baltai nuo vakarinių (prūsų) gali būti ėmę skirtis žymiai anksčiau — gal net antrame tūkstantyje metų prieš Kristų. Bet tai, žinoma, tėra vienas spėjimas, remiamas daugiausia tuo, kad tarp vakarinių ir rytinių baltų kalbos yra paliginami didelis skirtumas; tačiau tam skilimo laikui neturime neabejotinų įrodymų. Gal tą spėjimą paremia ir archeologai, kurie sakosi baltus skylančius į vakarinę ir rytinę šaką iškasenose pastebę jau net nuo žalvario amžiaus pradžios (apie 1500 m. prieš Kr.). Jau naujuoju žalvariu (1500—500 pr. Kr.) amžiumi esą

(Tęsinys 12-me psl.)

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

VACLOVO BIRŽIŠKOS KNYGOS

"Naujienose" galima gauti šias prof. Vaclovo Biržiškos lietuviškas knygas:

- 1. Senųjų lietuviškų knygų istorija, I dalis, 208 pusl. \$2.00 kietais viršeliais \$3.00
- 2. Senųjų lietuviškų knygų istorija, II dalis, 226 pusl. \$2.00 kietais viršeliais \$3.00
- 3. Aleksandrynas, senųjų lietuvių rašytoju, rašiusiu prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir bibliografijos, I tomas, 431 pusl., kieti viršeliai \$7.50
- 4. Praeitės pebiros, rinkinys straipsnių iš Lietuvos praeities, 352 pusl., kieti viršeliai \$6.50

Čia suminėtas knygas pasiusime paštu, jei nurodytas pinigų sumas čekiu ar Money Orderiu pasiūsite tokiu adresu: "NAUJIENOS", 1739 So. HALSTED STREET CHICAGO 8, ILLINOIS, USA.

NAUJIENU 50 METU SUKAKTIES KONTESTAS

1964 metais "NAUJIENOS" minės 50-ties metų sukaktį.

Šia proga ruošia kontestą.

Šiomis dienomis bus paskelbtos kontesto sąlygos.

APIE TARAKONĄ

Susipažinkime arčiau su seniausiu žemės gyventoju

Bičiulis J. Pr. š. m. kovo 16 d. Naujienų Antrąjį Dalyje (#657) suteikė mums įdomių žinių apie šikšnosparnius, vabzdžius ir beždžiones, iš kurių žmonėms reikia dar daug mokytis. Mano čia pateikiamos žinios (pasinaudota medžiaga iš Reader's Digest) yra kuklesnės, jos liečia tik vieną vabzdį, būtent tarakoną, iš kurio žmonėms nėra ko mokytis, nebent egoizmo, bet šio netruksta mums ir be jo pamokų. Tačiau tarakonai kaip kuriuo atžvilgiu yra nuostabesnis už visus kitus žemės gyvius ir dėl ypatingo jų sąveikų jis ir užsitarnavo entomologų dėmesio ir, kaip koks Fidel Castro ar kuris kitas žymenybė, pakliuvo į spaudos puslapius, jų tarpe ir į Naujienų skiltis.

Apie tarakoną sakoma, kad per 350 milijonų metų, kai kiti gyviai bei sutvėrimai atėjo ir nuėjo, kai kontinentai pasikeitė, ledynai susidarė ir praslinko, šis atsparusis vabzdys išsilaikė nepasikeitęs ir neatbaidomas.

Daug kartų mes esame tarakoną matę, bet neįsivaizdavome, kad šis gyvis yra nuostabesnis, negu bet kuris kitas zoologijos sodo įnamis. Jis yra vienas seniausių žemės gyventojų ir pro jo mažas, bet įžvalgas akis yra praslinkę ilgi gyvenimo vaizdai. Jis jau galėjo pasveikinti džozauro atkeliavimą prieš 170 milijonų metų ir atsiveikinti su juo šimtą milijonų metų vėliau. Jis stebėjo Rocky, Alpių ir Appalachian kalnų susidarymą. Jis kelioavo žemės (sausumos) tiltu, kuris keletą kartų buvo sujungęs Britų salas su kontinentu. Jis jau buvo senas žemės gyventojas, kai susiformavo Texaso žibalo versmės ir Vakarinės Virginijos (West Virginia) anglių klotai. Jis pasveikino ir paskutinį ateivį į šią mūsų žemę — žmogų.

Mes čia kalbame apie žemą, menką sutvėrimėlį, kurį Don Marquis kaž kodėl pakrikštijo "Archy" vardu. Kadangi gyvename tokiu laiku, kada mūsų pačių išlikimas gyvais žemėje yra pavojuje, tai gal ne pro šalį bus atkreipti dėmesį į tą menką sutvėrimą tarakoną. Jis geriau išmoko, negu bet kuris kitas gyvis, kaip galima išlikti gyvam, atsejt, pergyventi kitus. Jis turi tam tikrų išskirtinių savybių ir gali gyventi bet kur — nuo vidurinės Saharos iki kariuomenės virtuvės Labradoro pusiasalyje. Jis patogiai pasislepia kasos registre ir prekybinėse svarstyklose, o pastaruoju laiku susirado naują gyvenvietę — televizijos aparate, kurio dalys duoda šilumą, be to, jis čia randa vaško ir parafino, sudarančių jam gerą dietą. Tačiau mažiau negu tik vienas nuosimtis iš 3500 žinomų tarakonų padermių (rūšių)

bevelija gyventi žmogaus namuose, negu kur kitur. Kai kurie jų gyvena žemės skyelėse ir maitinasi voverių maisto atsargomis. Kiti labiau mėgsta mišką. Didelė tarakonų dalis sugeba išsilaikyti visuotinė (universalio) mityba — čia kas pakliuvo, pvz. orchidėjos pumpurus, batus, klijus ir t. t. ir t. t. Siurbia alų, kramto kaklauriščio dėmėtas vietas, griausia dažus, gardžiuojasi miuli, čia net savo numestą odą, o bado verčiamas suėda ir savo padermės kiaušinius. Yra tarakonų padermių, kurios, kaip ir jų pusbrolis termitas, turi savo virškinamame trakte enzimą (t. y. tam tikrą organinę substanciją), kuri medį paverčia maistingu valgiu.

Tarakonai pergyvena badlaikius (lyg badmečius), kuriuos mažai kas iš gyvų padary galėtų pakęsti. Be pastebimų susirgimo pasekmių jis gali gyventi mėnesį be maisto arba vandens, du mėnesius vien tik vandeniui, penkis mėn. vien sausu maistu be vandens.

Tarakonai yra nešvarūs, dvokiantis gyvis, smirdžius. Bet jo dvokimas apsaugoja jo gyvybę, nes niekas iš pajėgesnių už jį plėšriųjų gyvūnų nenori jo užpulti ir suėsti. Ant ra vertus, jis yra ir išmislus, mėgstas švarą. Ištisomis valandoms jis plauša sau kojas ir ūsus, esančius viršugalnyje, vadinamus antonomis. Tarakonai platina polio, druginio, vidurių ir kt. ligas, kaip kad moskita išplatina malariją, musės — vidurių susirgimus, utėlės — šiltinę ir pan.

Yra dar žinoma tropikinių miškų tarakonų padermė, vadinama "Beattidae", kurių esama dvejų rūšių: vieni gana didoki, dvejų su puse incijų kūno ir 7 in. ilgio sparnai, o kita rūšis mažesni už ryžių grūdą. Tarakonų spalva, kaip žinome, ruda, bet yra juodų ir šviesių, baltų. Beveik visų padermių tarakonai turi sparnus. Net ir namuose gyvenančiui skrenda, kai nėra kitos išeities pabėgti nuo pavojaus. Bet jie daugiau pasitiki savo šešiomis, ilgomis, stipriomis, greitomis kojomis.

Minėtos dvi antenos (ūsai) viršugalnyje yra nuostabus įrankis. Jie yra ilgesni, negu jis pats. Jie padeda jam jausti ("matyti") kelią tamsoje, esamų juose tam tikrų ląstelių pagalba jis susiranda maisto ir vandens ir, matyti, pagaua garso bangas. Taip pat tie jo ūsai vaidina svarbiausią vaidmenį: braukant jais patelės ūsus (antenas), sužadindamas jos lytinis geidulys.

Naktinis tarakono įprotis užtikrina jam išsilaikymą žemėje. Tamsos apsaugoje jis išvengia daugelio priešų. Savo viršugalnyje jis turi dvi labai jautrias "komplikuotas" akis

ir tris "paprastas" akis. Jis turi plačią regėjimo skalę. Net apakęs, jis kažkaip atpažįsta šviesą kaip pavojų, ir greitai dūmia pasislėpti kai, sakysime, virtuvėje įjungtama šviesa.

Tarakonai yra atsparesnis, patvaresnis negu 35 tonų svorio dinosaurus, kuris evoliucijos procese išnyko, o tarakonai išliko gyvas. Užmink jį koja, dažniausiai jis išlieka gyvas. Jo kietas, atsparus kūnas apsaugo jo gyvybę, — nuėmus nuo jo slėgimą, jis nusėlina sau. Jis gali pralysti pro visokius lauzus bei užtvartas, pro kurias prasiskverbt, atrodo, buvo neįmanoma. Užšaldyk jį, ir, atodrėkiui atėjus, jis pasirodys esąs gyvas ir replios sau.

Jis yra labai veislingas: 24 valandoms nuo subrendimo praslinkus, jis jau gali pradėti šeimą kurti. Patelės per 303 dienas duoda iki 180 atžalų (išperų). Daugumas jų užmuša juos iš karto. Bet su laiku tarakonai išmoka susigyventi su savo nauju žudiku, kaip kad jis išmoko sugyventi su šiaip bet kuo.

Geriausia priemonė prieš tarakonus yra rūpestingas švaros palaikymas namuose. Jei maistas laikomas gerai uždarytas ir nuodai jiems naikinti vartojami atsargiai, — dažniausiai tarakonų problema gali būti išspręsta. Kai kurie vabzdžiai yra žinomi dėl jų pedagoginių (pamokinančių) atsiekimų. Pvz. skruzdės moko taupumo bei planingumo, bitės pasižymi stropumu, žiagai parodo tyrą gyvenimo dizainsą, ir pan. Na, o tarakonai — Niekuo ypatingu, nebent tik tiek, kad per 350 milijonų metų jam apsimokėjo gyventi ramiai besirūpinant vien tik savais reikalais.

An. Rg.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BIČIULIS

The Chain's Favorite Playground

COTTAGES, HOTEL FOOD, BEVERAGES Pier Space • Sand Beach Picnic Grove • Pier Space Rental • Boat Storage

Rt. 12 or Tollway to Rt. 132: 132 to Forest Ave. (3 blks. E. of 12, by shopping center); Forest N. to KOPAN'S LANDING RESORT. 112 E. LAKEVIEW JU 7-4021

Dr. KAZYS GRINIUS

ATSIMINIMAI IR MINTYS

II tomas, 1962 m. Gražiais viršeliais. Kaina \$5.00.

Išleido Dr. Kazio Griniaus Komitetas. Knyga galima nusipirkti "Naujienose" už \$5.00, užsakant paštu reikia pridėti 25 centus pašto išlaidoms apmokėti. Taip pat galima įsigyti ir pirmąjį "Atsiminimų ir minčių" tomą (neįrista) už \$2.00.

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street — Chicago 8, Ill.

TERORO...

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

rikas Šarmaitis, kariai Putna ir Uboravičius ir daug kitų lietuvių, komunistų judėjime tiesioginiai ir netiesioginiai dalyvavusių.

Tiesa, reabilituojami tik nukentėjusieji komunistai, kurie ir dabar iš numirusių keliai. O tokių jei tikstančiai, tai nekommunistų — milijonai.

Tokiai žmogžudijai įvykdyti ir buvo reikalingas gausus aparatas iš "pamokyty" budelių tardytojų ir kitų vergijos viršininkų. Teroro ir Vergijos Imperija — Sovietų Rusija knygoje rūpestingai daug kas iš tos srities surinkta.

Ar atėjo kam nors į galvą, kad Sovietų Rusijoje būtų veikusi tokia mokslo sritis kaip kūnmechanika? O pasirodo, kad toje niūroje šalyje — Sovietų Sąjungoje veikė net keli to "mokslo" srities insitutai, kurie teikė "mokslo" žinias būsimiems diplomuotiems kūnmechanikams-budeliams. Štai to mokslo pamokų sąrašas: žmogaus anatomiija ir fiziologija; žmogaus kūno oda, jautriausias žmogaus kūno viastos; kūnmechanikos teorijos ir praktikos pagrindai; pradiniai veiksmai bandant subjektą; svarbiausieji fizinio įtaigavimo ir jo pritaikymo metodai; kūnmechanikos nuo seniausių laikų iki šių dienų istorija, naujausios kūnmechanikos masinos, sprendimų vykdymas.

Štai vieno tokio kūnmechaniko praktikos darbelis:

Tas, kuris šaudo.

"Dienos metu į mirtininkų kameras atedavo žmogus, užsimetęs ant pečių NKVD kapitonno ženklais milinė. Atsėdęs ant kedutės, jis pradeda kalbas su mirtininkais. Jo batų aulai blizga, papurtes veidas švariai nuskustas... Jo akys landžios... Liepos mėnesio karštos dienos, kameroj tvanku. Žmogus su užmesta ant peties milinė, aiškiai tenoru tardamas kiekvieną žodį, sako: Šalta pas jus, piliečiai mirtininkai!... Pokalbis tęsiasi... Žmogus nepyksta už taikomus jam priekaištus. Kartą, patalpintas kameron naujokas prasaritara, kad tasai gerasis žmogus gal galėtų jam padėti. Naujokui paaiškina: "Netenka į jį kreiptis. Tai tas, kuris šaudo!"

— Iš nagano. Į pakaušį. Tačiau čionykštis budelis, NKVD valdybos komendantas Kapranovas...

Kapranovas patarinėja mirtininkams, kad jie prie jo priprastų, jog jiems teksią su juo susitikti... Jis turi "Raudonosios žvaigždės ordina"; jo kairioji akis visuomet primerkta. Tai įprasta, šaudant į svetimus pakaušius.

Bendroje kameroje areštuojami — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MAY 4, 1963

"Knygų Lentyna" 4 Nr.

Vytautas Saulius išleido Liet. Bibliografijos Tarybos vadovo Aleksandro Ružancovo suredaguotą "Knygų Lentynos" 4 Nr., kuriuo jis užbaigė 1962 metų bibliografiją. "Knygų Lentynoje" buvo aprašyti beveik visi lietuviški periodiniai bei nepersoniniai leidiniai, išėmę įvairiuose pasaulio kraštuose šiaurės geležinės uždangos ir suregistruota daugybė straipsnių. Skaitant, kad kiekvienais leidimo metais Leidėjas turėjo maždaug po 600 š. išlaidų, Vytauto Sauliaus auka lietuviškajai bibliografijai bus pasiekusi apie 1.800 š. LBT, nebeuždėdama ap sunkinti dabartinio Leidėjo, buvo dariusi pastangų surasti kitų rėmėjų mūsų veiksnių tarpe, deja, jų pagalba per mažai efektyvi ir nepakankama. Tutej, buvusieji sargai — palydovai, pasakojai, kaip Kapranovas šaudo:

— Gailla man tamstos, pilieti, bet nieks nepadės. Toks jūsus likimas — mirti nuo kulokos. Nesijaudinkite. Aš jus viena akimirka be mažiausio skausmo.

Jei šaudomasis šaukia nenoris mirti, Kapranovas jį ramina: — Visi mirsime. Tamsita, pilieti, — šiandien, o aš, gal būt, ryt. Ir nežinia, katras mudviejų laimingesnis... Ir štai aš jums pasakysiu. Kartu su žodžiu "pasakysiu Kapranovas šauna..."

H. Tautvaišienės Tautų Karpynio Sibiro Tundroje LSS literatūros fondas viso išleido 2000 egz. Visi išpirkti iki vieno. Sios K. Bielnio Teroro ir Vergijos Imperija — Sovietų Rusija išleista 3,000 egz. Neabejotina ir ši knyga tuoj bus išpirkta. Jos kaina \$2.50.

rėdamas galvoje, kad KL leidimas be jo pagalbos galėtų sustoti, Vytautas Saulius sutiko leisti KL dar ir 1963 metais. Šiuo metu bibliografas Al. Ružancovas baigia ruošti spaudai 1963 m. Nr. 1, kuriame bus paskelbta š. m. pirmojo ketvirčio bibliografija. Kaip žinia, KL siuntinėjama viso pasaulio žymesniosioms bibliotekoms, kur ji yra komplektuojama; dažnai KL skelbiamais lietuviškų knygų aprašymais pasinaudoja įvairių pasaulio kraštų bibliografiniai leidiniai. Pažymėtina, kad paskutiniame KL numeryje paskelbtas labai išsamus dr. Jono Balio str. anglų kalba "Bibliography in the Baltic States and their Emigration", kuriame suspažindinama su Baltijos kraštų

KADA VYRAS MELUOJA

Laikraštiniukas paklausė garsiąją aktorę Ritą Hayworth, kuri laikoma vyrų žinove, ar galima pažinti, kada vyras meluoja.

— Visada. — atsakė filmų žvaigždė, — kada jo lūpos sudreba.

bibliografija. Nežūrint šių faktų, KL mūsų tautiečių mažai remia ir tik retas lietuvis šviesuolis ją prenumeruoja. Užsakymus galima siųsti adresu: Lithuanian Bibliography Service, 1132 N. Walnut St., Danville, Ill. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — \$2.50, kitur — \$1.50.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užtikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polišą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1049

Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

SIUNTINIAI—DOVANOS! SSSR

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(Licensed by Vneshtorg)

EKSEKUTYVIS OFISAS

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, New York. — Tel. IN 7-5522

SIUNTINIŲ pristatymas GARANTUOJAMAS, o taip pat gavėjo parašas. Klįjėtų patogumui prie mūsų firmos įstaigų didelis ir įvairus pasirinkimas GERIAUSIOS RŪŠIES PREKIŲ.

Firma atidaryta kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 ryto iki 4 val. po piet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	RE 2-7476
COHOES, N. Y.	13 SARGENT STREET	FE 7-2727
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	PO 9-4307
ALLENSTOWN, PA.	126 TIGHMAN STREET	HE 5-0415
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	BA 5-4210
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	HU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	DU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	DI 2-4240
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	DO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	CH 7-5164
SPRINGFIELD, MASS.	69 STERLING STREET	RE 4-4442
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	HE 5-6368
SYRACUSE, N. Y.	1409 W. GENESEE STREET	HA 2-5384
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	TO 9-3980

DR. J. KANTRIMAS

PRŪSAI IR JŲ KALBA

Kiekvienas inteligentas yra šį tą girdėjęs apie senovės prūsus, dabar jau išnykusius. Vienas kitas žino, kad jie buvo kažkokia lietuvių giminė. Bet jei jis nėra specialiai studijavęs istorijos ar lietuvių bei baltų kalbotyros, jis negalės tiksliau paaiškinti, kas jie iš tikrųjų buvo tokie, koks jų, o ypač jų kalbos giminyšės santykis su lietuvišiais ir jų kalba. O tuo tarpu kiekvienam sąmoningam piliečiui nėra pažinti savo giminių. Juoba, kad prūsų klausimą paskutiniaisiais laikais ima išnaudoti ir politikai. Po I-o pasaulinio karo vokiečiai pradėjo įrodinėti, kad Maž. Lietuvoje, į vakarus nuo Nemuno, senovėje yra gyvenę ne lietuviai, bet prūsai, nors anksčiau vokiečių mokslininkai apskritai teigė, kad kairėje (vakarinėje) Nemuno pusėje, skalvių, sąduvių ir nadržuvių srityse, nuo seno buvusios lietuvių sodybos. Kadangi prūsai buvusi atskira tauta, tai lietuviai neturį teisų į tas Maž. Lietuvos vietas, kur seniau prūsų (jų tarpe ir skalvių, nadržuvių) gyvena. Paliėkanti bendruoji istorinių požiūriu prūsų klausimo nagrinėjimą istorikams (Mūsų istorikai, deja, šį klausimą labai maža tėra tyrę) bei proistorikams, čia nors bendrais bruožais paliesime prūsų kalbą. Susipažinsime su prūsų kalbos gyvatos raida ir prūsų bei lietuvių kalbų giminyšės santykiais.

1. Prūsų kalbos šaltiniai

Prūsų kalbai pažinti yra du šaltiniai, tiksliau sakant, dvi šaltinių grupės: 1. prūsų kalbos paminklai ir 2. istorinės žinios, anų laikų autorių bei dokumentų liudijimai.

Prūsų kalbos paminklų pagyrinti labai maža tėra liėkė. Seniausias jų yra vad. Elbingo žodinėlis, bene vokiečio parašytas, kuriame randame 802 žodžius. Kaip iš perrašymo klaidų matyti, tai yra nuorašas senesnio nuorašo, o pastarasis dar tolimesnio nuorašo. Galimas dalykas, kad žodinėlis buvo surašytas apie 1400 m. Antras prūsų kalbos paminklas yra nedidelis — 100 žodžių — žodinėlis, surašytas vienuolio Simano Grunavo Prūsų kronikoje (apie 1517—1526), kuriame randame įmaišytų, rodos, ir lenkiškų bei lietuviškų lyčių. Žodynelio vertė mažina užrašytųjų galunių iškraipymas arba net visišką jų atmetimas. Didžiausi prūsų kalbos paminklai yra trys katekizmo vertimai: du 1545 m. ir vienas 1561 m. Pirmųjų dviejų autoriai nežinomi, o tretijį vertė vokiecis pastorius Abelis Willis per prūsų vertėją. Antroje katekizmo prakalboje sakoma, kad prie vertimo buvę pritraukti ne tik patyrę to krašto vertėjai, bet ir tą kalbą su-

prantą žmonės, kurie iš dalies iš prigimimo ir tėvų išmokę prūsiskai, o paskui taip pat vokiškai ir lotiniškai. Kalbiniams tyrinėjimams svarbesnis 1561 m. katekizmas ne vien dėl to, kad jis yra didesnis, bet ypač dėl to, kad Willis yra žymėjęs ir kirčiuotųjų balsių ilgumus, todėl iš to galima susekti ir prūsų kalbos kirčio vietą, o dvibalsiuose priegaide.

Be šių žodinių ir katekizmų prūsų kalbai nušviesti pasinaudojama įvairiuose šaltiniuose (dokumentuose bei kronikose) išlikusias atskiras prūsų kalbos žodžiais bei sakinišias, taip pat tikriniais vardais — prūsų asmenvardžiais ir vietovardžiais.

Susikūrus vad. lyginamajam indoeuropiečių kalbų mokslui XIX a. pradžioje, apie prūsų kalbą daug kas yra rašę. Paskutiniaisiais laikais prūsų kalbos paminklų su įvadu ir gramatiniu apdorėjimu išleido vokiečių kalbininkas R. Tautmanas (Die alt-preussischen Sprachdenkmäler. Göttingen 1910), o naujiems tyrinėjimams pritaikytą prūsų kalbos gramatiką davė žinomas latvių kalbininkas J. Endzelynas (Senprūsų valoda. Riga 1943; ir vokiškai Altpreussische Grammatik. Riga 1944). Prūsų vietovardžius yra surinkęs ir aprašęs baltologas J. Gerulis (Die Altpreussischen Ortsnamen. Berlin und Leipzig 1922), o asmenvardžius R. Trautmanas (Die altpreussischen Personennamen. Göttingen 1925).

Istoriniuose šaltiniuose apie prūsų kalbą žinių labai maža, ir tos pačios tėra bendro pobūdžio, ko tiksliau ir konkrečiau nepasakancios. Apie prūsų bei jų kalbą vieną kitą žinią randame senovės rašytojų — ypač Tacito ir Ptolomajaus — raštuose. Mini prūsų ir viduramžio rašytojai: Kasiodoras, Jordanas, toliau Wulfstanas, Ibrahim-ibn-Jakubas, Kanaparijus, Adomas Bremenietis (XI a.), rusų Nesloro kronika (XI a. galo ar XII a. pradžia), Vincentas Kadlubekas (XII a.). Nuo XIII a. atsiranda daugiau šaltinių ir žinių: popiežių raštai (XIV a.), kryžiuočių kronikininkas Petras Dusburietis, Jonas Dlugošius (apie 1470). Vėlesniais laikais apie prūsų bei jų kalbą yra suteikę žinių M. Strykowski, Johannes Behmas, T. Lepneris, M. Pretorius.

2. Prūsų kalbos gyvatos raida

Kada prūsų kalba pradėjo atskirą savo raidos kelią, sunku pasakyti. Kaip vėliau pamatysime, spėjama, kad dar pačiais paskutiniaisiais amžiais prieš Kristų.

Jau istorinių žinių duoda romėnų istorikas Kornelijus Tacitas I a. po Kr.), kuris mi-

ni dešiniajame "Svebų" (t. y. Baltijos) jūros krante gyvenancius gintaro rinkėjus Aestiorum gentes, Jaunius ir Būnos sulietuvinta lytimi — aisėčius. Jo sekėjai ir kompiliatoriai — ostrogotų karaliaus Teodoriko sekretorius Kasiodoras (apie 550 m.) tas gimines vadina Haesti, o VI a. gotų istorikas Jordanas Aesti vardu. Karolio Didžiojo biografas Einhardas (apie 800 m.) mini irgi Aisti, o remdamasis keliauninko Wulfstano (apie 900 m.) pasakojimu, Anglijos karalius Alfrėdas Didysis rašo apie Estes. Abu pastarieji autoriai kalba apie žmones, gyvenusius į rytus nuo Vyslos. Wulfstano Aesti tyrinėtųjų laikomi prūsais, tačiau dėl Tacito bei kitų ankstyvesnių autorių šio taip pat skambantį žymėjimo vėlesniusius prūsus, o ne kitą kurią (pvz. germanų) giminę. Vis dėlto įvairūs sumetimai tyrinėtojus verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako. Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako. Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

Remdamasis Einhardu, aisėčių varda XI a. dar mini Adomas Bremenietis (1037). Po to šis vardas išnyksta.

Būgos nuomone, aisėčiai vadinti tie šios giminės gyventojai, kurie gyveno Vyslos žemumėje, ties jau Wulfstano minimomis Estmere (vėliau Aismarės). Paskui aisėčių vardu germanai pavadino aisėčių verčia ir senuosius (Tacito ir kitų) aisėčius paskelbti prūsais, t. y. laikyti vėlesniųjų prūsų protėviais. Pz. archeologai pastebėję, jog materialinė prūsų kultūra yra aisėčių kultūros tęsinys. Tą pat rodo ir aisėčių gintaras. Taigi ir patys aisėčiai turėjo būti prūsų protėviai. Bent Wulfstano estai (Easten) yra tie patys vėlesnieji prūsai, kaip tai matyti iš jo duodamų vietovardžių ir papročių aprašymų, kurie sutinka su vėlesnio laiko prūsų vietovardžiais ir papročiais.

Apie pačią prūsų kalbą šie rašytojai maža ką tepasako.

Juoba, kad nevienas jų žinias sėmė ne iš savo patyrimo ar tikrų pirmųjų šaltinių ir kartais realybę nekritiškai nusakė, savaip fantazija papildė. Mat, kritiška, mokslinė istorija tegimė tik XIX a. Tokiu būdu Tacitui aisėčiai savo papročiais artimesni svebams, o kalba — britams (lingua Britannicae propria). Bet to prasėmos nereikia suprasti raiškai. Tacitas šio dalyko moksliai netyrė, net ne iš savo patyrimo kalba. Be to, kaip matyti iš jo kitų tautų aprašymų, Tacitas vienos tautos priklausymą prie kaimyninės nuspėsdavo ne iš kalbinių duomenų. Gal būt, Tacitas aisėčių kalbą laikė daugiau artima britų, bet ne germanų kalbai dėl tos jos ypatybės, kad tik germanų kalba buvo paliesta vad. garsų perkaitos (Lautverschiebung).

PRŪSAI...

(Atkelta iš 5-to psl.)

baltų (Jaunius ir Būnos sulietuvinta lytimi — aisėčių) šakai, t. y. kad kadaise prūsai, lietuviai, latviai, taip pat kuršiai, žiemgallai ir sėliai, buvo vienos tautos žmonės ir kalbėjo viena kalba. Tačiau dabar iš tų baltų tėra išlikę lietuviai su latviais, virtę atskiromis tautomis, kalbančiomis atskiromis kalbomis. Jei panašus istorinis likimas būtų tekęs ir prūsams ir jie šiandien būtų dar gyvi, prūsai būtų irgi atskira tauta ir kalbėtų atskira kalba. Tačiau kitas klausimas, ar prūsai buvo atskira tauta su atskira kalba jau tada, kai jie dar nebuvo išnykę, XVII a., o ypač dar anksčiau. Kad tada prūsai tebuvo baltų kiltis, kalbanti lietuvių kalbos tarpe, sakysime, panašiai kaip augščiau ir žemiau kalba atskiromis lietuvių kalbos tarmėmis?

Ar prūsų kalba buvo tada atskira kalba ar tik lietuvių kalbos tarpe, kaip kai kieno teigiama, priklauso ir nuo to, ką laikysime tarpe, o ką atskira kalba. Tarmės ir kalbos sąvokos yra lygtinės (reliatyvios). Viena, jų dvejų skirtingumas priklauso nuo laiko: kas seniau tėra buvę tik tarmės, ilgainiui išvirti atskiromis kalbomis, kad ir tokios lietuvių ir latvių kalbos. Antra, sveria čia ir suprantamumas: tarmėmis vis dėlto galima susikalbėti, o atskiromis, nors ir artimos giminės, kalbomis apskritai jau ne (pvz. lietuviai su latviais, ypač kalbiškai specialiai nelavinčiai, išsiniame ilgesniame pasikalbėjime vieni antriems daugiau bus nesuprantami kaip suprantami). Nors ir čia yra svyravimų: kartais ir atskirų tarmių atstovai negali susiprasti (pvz. šiaurės vokiečiai su pietų vokiečiais). Apskritai tarpe atskira kalba paverčia laikas, kuris jų ilgainiui nutolina nuo kitos tarmės, padaro beveik nesuprantamą; bet, be to dar, ir skirtinga praeitis, kultūra, politinis atskirumas. Tad ką šiuo požiūriu galime pasakyti apie prūsų kalbą?

Istoriniuose šaltiniuose apie prūsų kalbos giminyšę teutinikame labai maža ir tik bendrų, ne labai tikslų žinių. Lenkų kronikininkas Jonas Dlugošius savo apie 1470 metais parašytoje Lenkijos istorijoje sako, jog esą galima aiškiai pastebėti, kad prūsai ir lietuviai su žemaičiais buvę vienos kalbos, kilmės ir papročių. Bet Mathias Miechovita (1523) pažymi, kad prūsai, jotvingiai, lietuviai su žemaičiais ir latviai (Lotjūhagali) turį atskiras šnekas (linguagias); nors kalba esanti ta pati, vis dėlto vienas kito išsiai nesupranta. Jei kas nesąs po tuos kraštus bastėsis (Et horum quantum endem sit lingua, unum tamen non plene alterum intelligit, nisi currens et qui vagus est per

Garsioji gailėstingųjų seselių mokykla

DR. A. MONTVIDAS

Rochester, Minn., yra moterų miestas. Iš 10 gyventojų čia tik vienas vyras. Moterys dirba krautuvėse, valgyklose, skalbyklose, moterų kasų garbinavime, ligininėse, Mayo klinikoje ir kitur. Vyras tik šen ten tūri reikalingas. Čia yra 36 viešbučiai ir šimtai motelių, kur irgi moterys dirba. Šv. Marijos slaugomo gailėstingųjų seselių mokykla turi 400 ir daugiau studentų. Kiek yra slaugių šv. Marijos ligininėje su 1000 lovų liginiams ir Mayo klinikoje, neteko teirautis. Tad merginoms, kurios ieško vyro vedyboms, čia progos menkos. Tačiau, kurios nori tapti geriausiomis slaugėmis (nursėmis), manau, geresnės mokyklos ir platesnio patyrimo, niekur kitur nesuras.

Apie Mayo kliniką ir šv. Marijos liginę jau esu rašęs Naujienose. Nektartosi. Teko man kelis sykus jas lankyti ir šio to jose pastudijuoti. Vyksiu ten ir ateityje, tik ne žiemos metu, nes čia labai šalta.

Sv. Marijos Slaugimo Mokykla nuolat turi nemažiau 400 studentų, didžiama yra katalikės, kitos įvairių tikybų. Be kitų pamokų, katalikės privalo lankyti ir religijos pamokas, kuriose gali dalyvauti ir kitų tikybų studentės. Mokyklos 4 aukštų pastatas vadinasi Marian Hall. Čia yra kambariai klasėms, raštinoms, virtuvėms, užkandžiams vietos, visokie įrenginiai skalbimui, maudynėms, plaukimo baseinams, auditorija su 1,000 sėdynių ir netoli 300 miegamųjų kambarių, kur po vieną arba po dvi studentės apgyvendina. Valgyti jos eina į ligininės kafeteriją. Valgis yra geras ir sveikas. Mokėti už jį nereikia. Nereikia mokėti nei už kambarius, nei už lovų patalynę. Yra visa eilė kitokių privilegijų ir aptarnavimų, kurie irgi nieko nekainuoja. Moko plaukti, tenisą, krepšinį žaisti ir t.t. Yra keturi klubai, vienas choras, keli parenginiai ir mokslo baigimo ceremonijos kas metai vyksta auditorijoje. Įvairūs sveikatos patikrinimai ir gydymas yra teikiamas nemokamai. Tik jeigu studentė serga ligininėje ilgiau negu 2 savaites, po to jau reikia mokėti.

Pirmųjų metų studentės gauna 4 savaites atostogų, antrą ir trečią metų po 3 savaites. Bandoma yra tvarkyti, kad atostogas jos praleistų ne mokyklos namuose, o kur nors kitur.

Yra specialios patarėjos, į kurias galima yra kreiptis, kada studentė išrinkta bet kokia problema.

Kam teko susipažinti su šia mokykla, jos įrengimais, jos tvarka, jos visų dalių švarumu, jaukumu, tas pasakys, kad vargu yra kita tokia vieta gailėstingųjų seselių profesoriai ruošti. Net ir lauke daug žemės, žolynai, medžiai, gėlės. Mieste tokia krautuvė kaip Marshall Field Chicagoje. Keturi teatrai, parkai ir t.t. Na, ir įvairūs Mayo klinikos pastatai.

Applikantės į šv. Marijos mokyklą privalo būti nuo 18 iki 30 metų amžiaus. Jos turi būti baigusios aukštesnę mokyklą su gerais pažymiais. Bandoma gauti daugiau tokių, kurios yra lankiusios kolegiją bent metus ar du. Jos privalo priduoti rekomendacijas iš mokytojų arba žinomų žmonių, jog yra gero būdo ir linkusios būti slaugėmis. Prieš priėmimą jos yra dar apklausinėjamos ir jų elgesys yra stebimas. Vadinasi, norima priimti tik tinkamiausias.

Kaip jau minėjau, studentė yra aprūpinta butu, maistu, skalbiniais, mokslo, medicaliu aptarnavimu ir t.t. Bet mokyklai reikia mokėti: Pirmais metais; Registracija 10 dol., Mokslo mokestis 100 dol., Laboratorija 5 dol., Egežaminacija 5 dol., Uniforma 51,50 dol., Nertinukas 8 dol., Knygos 55 dol., Pašto dėžutė 7 dol. Viso 235,50.

Antrais metais: Mokslo mokestis 75 dol., knygos 15 dol., pašto dėžutė 1 dol. Viso 91 dol. Trečiais metais: Mokslo mokestis 50 dol., Knygos 12 dol., Pašto dėžutė 1 dol., Diploma 7,50 dol. Viso 70,50 dol.

Tai nėra brangu išgyti slaugimo profesiją. Šioj pargarsėjusioj mokykloj, kuri yra lyg ir dalis 1,000 lovų turinčios ligininės ir kuri yra susirišusi su Mayo klinika, gaunanti kas dieną po 500 ir 600 naujų pacientų. Medžiagos apšiai, mokslo kursai ir lavinimas platus.

Mayo klinika skiria 50 savo štabo gydytojų teikti studentėms pamokas. Kai kurias pamokas teikia slaugės ir seserys. Jų tarpe yra ir kolegijas baigusios.

Nors šv. Marijos slaugimo mokykla yra katalikiu įstaiga, tačiau joje mokosi ir katalikės, ir protestantės, ir žydės, ir laisvamanės.

BAIMĖ...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

pintis taisyti. Pasakutinių laikų dviem mokslininkams Prancūzijoje, M. A. Zoulay ir C. Senez, pasisekė tu proteinų surasti tokiose medžiagose, apie kurias niekas negalvojo, būtent naftoje (petroleume). Bet norint iš naftos gauti proteinų reikia į naftą paleisti tam tikrus mikroorganizmus, kurie transformuoja naftą į proteinus. Jei tie proteinai būtų gaminami, tad tokių proteinų pilnai užtektų dviem trečdaliams pasaulio žmonių. Čia pažymėti

mokslininkai galvoja, kad tokius pagamintus proteininius produktus kiekvienoj pasaulio vietoj galima būtų paruošti pagal žmonių skonį. Vieni galėtų būti panašūs į žuvinius patiekalus, kiti į mėšinius patiekalus.

Taigi dabar, kai atrandama visokių būdų maisto medžiagoms paruošti, tad atrodo, kad jokio gyventojų prieauglio pavojaus negali būti, nes visokeriopu maisto prieauglis irgi gali lygiagrečiai eiti. Atėity visokioms mašinoms vartyti nereikės energijos semti tik iš naftos, nes bus panaudotos visokios atominės jėgos, o iš naftos bus galima pasi-semti reikalingiausių žmoniems proteinų. A. Kelmutis

NAUJENOSE GALI RAŠYTI KIEKVIENAS IR APJE VISKĄ

DR. ANNA BALIUNAS

AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
PRITAIKO AKINIUS
2858 W. 63rd STREET
OFISO TELEF.: PROSPECT 8-3229
REZID. TELEF. WAlbrook 5-8076
Valandos: kasdien nuo 10 iki 12 val. ir ryto ir nuo 7 iki 9 val. vak. Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus.

Tel. PProspect 8-1717
DR. S. BIEZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val.: kas dieną po pietų 1-3 vak.; 7-8 tikrai antradieniais ir penktadieniais. Trečiad. ir sekmadi. ofisai uždaryti. Rez. 3241 WEST 66th PLACE
Phone: Republic 7-7868

DR. C. K. BOBELIS
INKSTU IR ŠLAPUMO TAKU CHIRURGIJA
PR 6-1795 arba 312-495-0533.
425 N. LIBERTY ST., R. 25
ELGIN, ILL.
Valandos pagal susitarimą.

DR. PETER BRAZIS
PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
OFISAS: HEMlock 4-5849
REZID.: HEMlock 4-2324
OFISO VALANDOS:
Pirmad., ketvirtad. nuo 1-4 ir 7-9, antrad., penktadienį nuo 1-5, treč. ir seštadienį tikrai susitarus.

OFISO TELEF.: VIRGINIA 7-0036
REZIDENCIJOS: BEVERLY 8-8244
DR. T. DUNDULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Aukštesnė ir moterų ligos
4157 ARCHER AVENUE
OFISO VALANDOS:
Nuo 2-4 ir nuo 6-8:30 val. vakaro.
Seštadieniais nuo 2 iki 4 popiet.
Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: HE 4-1414, rez. RE 7-6867
DR. BR. GAIZIUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
Valandos: 1-3 ir 6-8 val. po pietų kasdien. Seštadieniais 1-4 val. p. p. Trečiadieniais uždaryta.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 WEST 63rd STREET
OFISO VALANDOS:
Kasdien nuo 1-4 popiet ir 6-8 val. Treč. ir seštadienį uždaryta.
OFISO TEL.: PORTSMOUTH 7-6000
REZID. TELEF.: GARDEN 3-7278

GRovehill 6-1595
Dr. Aldona A. Juška
AKIŲ LIGŲ SPECIALISTE
IR PRITAIKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą, išskyrus trečiadienius ir seštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD

Tel. Ofiso 247-0400, Rezid. 737-1377
DR. V. KAUPAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Vidaus ligos
736 WEST 35th STREET
(Bridgeport Medical Arts)
Val. vak.: 6-8. Sešt. 10-1. Trečiad. susitarus. Dienos metu tel. CA 5-5010

Tel. ofiso: PR 8-7773; rez. PR 6-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2858 W. 63rd Street
Val.: pirmad. ir ketvirtad. 1-4 popiet, antrad. ir penktad. 5-8 val. vak.

Ofiso tel.: HE 4-1818 arba RE 7-9700
Rezidencijos: PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
VIDAUS LIGŲ SPEC.
2454 WEST 71st STREET
Priėmimo val.: nuo 9-11 val. ryto ir nuo 4-8 val. po pietų. Seštad. nuo 9:00-2:00 p. p.
Trečiadieniais uždaryta.

Phone: NEVada 8-7048
A. MONTVIDAS, M. D.
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Room 322
4010 WEST MADISON STREET
CHICAGO 24, ILL.
Valandos: kasdien nuo 10 ryto iki 3 p. p. Vakaris: pirmad. ir ketvirtad. nuo 6 iki 8 val. vakaro.

OFISO TELEF.: CLIFFSIDE 4-2896
REZ. TELEF.: WAlbrook 5-3099
DR. P. STRIMAITIS
Bendra praktika ir chirurgija specialiai
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4644 So. ASHLAND
Savaitės dienomis priėmimo valandos: 2-4 ir 6-8 val. vak. Seštadieniais 2-5 val. vak. Trečiadieniais ir sekmadieniais uždaryta. Ligonius priima tik susitarus telefonu.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ LIGOS
OFISAS: 2652 WEST 59th STREET
Tel.: PR 8-1223 arba PR 6-5577
OFISO VAL.: pirmad., antrad., trečiad. ir penkt. 2-4 ir 6-8 val. vak. Seštadieniais 2-4 val. po pietų ir kitu laiku pagal susitarimą.

DR. V. P. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
OFISO TELEF.: HEMlock 4-2123
REZID. TELEF.: GIBSON 8-6195
Pirma liginis pagal susitarimą. Dėl valandos skambinti telefonu HE 4-2123. Jei neatsiliepiu, tai tel. GI 8-6195 arba GI 8-6198

Tel. ofiso: VI 2-1581; rez. PR 6-4250
DR. V. VILEIŠIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampas Halsted ir 31-os gatvių)
Priėmimo valandos: kasdien 1-4 p. p. ir 6-8 val. vak. Seštadieniais 1-4 p. p. Trečiad. ir sekmadieniais uždaryta.

DR. STASYS ŽMUIDZINAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
EMERGENCY
Staigiai susirgus ar susižeidus kasdien šaukite telefonu: 434-6967.

P. ŠILEIKIS, O. P.
ORTHOPEDES-PROTEZISTAS
Aparatai - Protezai, Med. Bاندازai. Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9-4 ir 6-8. Seštadieniais 9-1. ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB., 2850 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: PProspect 6-5084

LIEUVIAI AKIŲ GYDYTOJAI

Dr. Ant. Rudokas, Opt.
4455 So. CALIFORNIA, YArds 7-7381
Tikrina akis, pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
Valandos: 10 ryto iki 8 val. (trečiad. uždaryta), seštad. 10 ryto iki 2 p. p.

DR. G. SERNER
LIEUVIŠIŲ AKIŲ GYDYTOJAS
25 metų patyrimas.
Tel.: YArds 7-1829
Pritaiko Akinius
Kreivias Akis
Ištaišo.

OFISAS IR AKINIŲ DIRBUVŲ
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 9 iki 2, nuo 6 iki 8, Treč. uždaryta. Penkt. ir sešt. 10-2 val. po pietų. Arba pagal susitarimą.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS
8 - NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL.
- SATURDAY, MAY 4, 1963

PRŪSAI...

(Atkelta iš 4 psl.)

"dte", sen. slavų istu "tikras". Ila. graikų geografas Klaudijus Ptolemajus aisičių vardo nepazįsta, tačiau mini sūdinus (sūduvius) ir galindus (Galindai kai Soudinai), slavėnų (venedų) kaimynus, gyvenusius Baltijos pajūryje, žemutiniu Vyslos paupiu, kurie remiantis eilės tyrinėtojų vėlesniais pranešimais (Dusburgu), laikomi prūsais bei jų kiltimis. Galindai savo vardą bu gavę nuo galo: t. y. jais buvo pavadinti galiniai, prūsų žemės gale (vakaruose) gyvenę aisciai. Iš dalies įmanoma šios kilties vardą sieti ir su galėti, galingas.

Vėliau iškyla ir prūsų vardas, su kuriuo bent lenkai nebus susipažinę anksčiau kaip IX amž., nes tada jie būtų emė tarti prusy, o ne prusy. Ir iš tikrųjų tas vardas jau pasirodo istoriniuose šaltiniuose: IX a., rodos, ji (Bruzi) iškelia vad. bavary geografas. X a. tą vardą (Brūs) mini ispanų žydas Ibrahim-ibn-Jakubas savo 965 m. kelionės po Vokietiją aprašyme. Iki XIII a. prūsų vardu tevardinama dalis šios giminės genčių. Iš Ipatijaus ir Petro Dusburgiečio kronikų Buga yra išvedęs, jog jų autorijų tuo vardu vadinti pagudėnai, Pagudės (Pogesania) gyventojai. Tačiau prūsų vardas, ypač atokiau gyvenančių kaimynų, kartais buvo prikeriamas ir kitoms šios giminės gentims. Prūsų juo buvo vadinami (Adomo Bremeniečio) ir sembai (Sembos gyventojai).

Apie 1200 metus prūsų sienos šiaurėje ėjo Baltijos pajūriu ir Nemuno paupiu, rytuose paliai Nemuną, pietuose svyruojančios ribos su lenkais, o vakaruose Vyslos upe.

Prūsų vardo kilmė bei reikšmė nėra aiški.

XIII a. prūsus nukariauja kryžiuočių ordinas. Per kovas jų daugis buvo išžudyta. XIII a. gale kai kurios rytinės prūsų žemės sritys — Galinda, Barta, Sūduva ir Nadruva — sako, likusios beveik be gyventojų. Likusieji prūsai, teisiškai bei ūkiškai pavergti ir, gyvendami tarp atvykusių vokiečių, emė vokiečių, o rytinėje dalyje lietuvių, pietiniuose pakraščiuose lenkų. Jų kalba pradėjo labiau veikti vokiečių, lietuvių ir iš dalies lenkų kalbos įtaka.

XIV a. skelbiamas draudimas prūsams kalbėti savo kalba, 1310 m. vyriausiasis ordino magistras Zigfridas von Feuchtwangenas išleido įsakymą, draudžiantį prūsams verstis amatų ir liepantį kalbėti neprūsiskai, bet tolydžio patintis vokieškai.

SOPHIE BARCUS
RADIJO ŠEIMOS VALANDOS
Visos programos iš WOPA,
1490 kil. AM.

Lietuvių kalba: kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 10-11 val. ryto. — Seštadienį ir sekmadienį nuo 8:30 iki 9:30 val. ryto.
Vakarųškos: pirmadieniais 7 v. v.
Tel.: HEMlock 4-2413
7159 SO. MAPLEWOOD AVE.
CHICAGO 29, ILL.

apie 1590 m., prūsai tarnai dar nebuvo dvikalbiai, tai dar bent apie 1620 m. prūsų kalba ten turėjo būti vartojama šalia vokiečių kalbos.

Vis dėlto jau XVII a. prūsų kalba ima sparčiai nykti, ypač vokiečių kalbos slopinama. Tas nykimas jau turėjo būti gerokai pažengęs ir XVI a. gale, jei po 1561 m. nebebuvo leidžiama prūsiskų knygu. Karaliaučiaus universiteto profesorius Johannes Behmas, J. Rėzos "Psaltero Dawido" (1625 prakalboje kiek perdėtai sako, jog prūsų kalba tik kai kurių dar vartojama Fischhausene, šakių, Labguvos apylinkėse ir prie Kuršių marių.

1684 m. Hartknochas rašo, kad nesą nė vieno kaimo, kuriame visi žmonės suprastų prūsų kalbą, tačiau sen bei ten tokių suprantančių pasitaikę. Po to greitai prūsų kalba išnyko. Petrapilyje esančiame antrojo prūsų katekizmo vertimo (1545) egzemplioriuje yra apie 1700 m. įrašyta pastaba, kad senoji prūsų kalba esanti pranykusi; 1677 m. kuršių ko-

Ilgainiui nevienu ir prūsų asmenų vardai (pvz. vizitacijos aktyvų) užleidią vietą vokiškiems bei krikščioniškiems. Pagal 1425 m. Sembos (Santaland) vyskupo Michaelio ediktą prūsai buvo verčiami vadintis krikščionystaisiais vardais. XVI a. viduryje protestantų mokslo prūsų tarpe skleisti išleidžiami iš viso trys prūsiskų spaudiniai — minėtieji katekizmo vertimai į prūsų kalbą (1545, 1561).

Iš dalies šie katekizmai ir kai kurie kiti liudijimai rodo, kad bent iki XVI a. vidurio daugelis prūsų nemokėjo dar vokiškai. Pvz. Karaliaučiaus kunigas ir buvęs Leipzigo Tomo mokyklos rektorius 1585 m. rašo, kad mažai sūduvių tesuprantą vokiškai. C. Hennenbergeris pasakoja (1595), kad gintaro meisteris Joh. Fuchs (miręs 1567) Merterno Windtmuellerio (1564 m. tapusio miesto tarybos nariu Kneiphofe, kuris lietuviškai, sako, Knypave vadinsis) garbei pakvietęs 10 šokėjų sūduvių, kurių nė viena nemokėjusi vokiškai, XVI a. antroje pusėje daug kur prūsiskai nemokančių ar nepakankamai temokančių kunigų pamokslai buvo sakomi per vertėjus. Pvz. Sembos srityje 1569 m. tik vienoje vietoje (Juditten prie Karaliaučiaus) išsiversta be vertėjo. Tuo tarpu Wargen, Schaken, Postnicken, Caymen buvę apmokami vertėjai. Rudau, Pobethen, St. Lozenz, jei kunigas nemokas prūsiskai, reikia laikyti vertėją. Dar XVI a. gale net vakarinėje Prūsų dalyje, Pamedėje, vokiečių tarnai nebuvo mokę vokiškai. Tai liudija grafo (Burggraf) Christoforo iš Dohnos (gim. 1593) maždaug 1620 m. pastaba: kai jis buvęs dar vaikas, namų šeimininkės šeimynos (tarnų) reikalui turėjusios suprasti tris kalbas — vokiškai, lenkiškai ir prūsiskai. Jo dėdė grafas Fabionas iš Dohnos jam pasakojęs, kad kai grafas Melcioras von Rodern 1581 m. atsilankęs Dohnoje (Mohrungen), jis saebėjusis prūsų kalba. Taigi apie 1581 m. net vakariniame Prūsų kampe, Pamedėje, prūsų kalba dar buvo gyva. Gerulis čia pabrėžia, kad jei to grafo kūdikystės metu, maždaug

pose tebuvęs vienas žmogus, jau miręs, kuris ją mokėjęs; tačiau galį būti, kad ten tokių mokančių dar esą.

Nors apie 1700 m. prūsų kalba apskritai jau buvo išmirusi, bet galėjo būti atskirų šeimų, kurios keliasdešimt metų dar po to bent namie, savo tarpe, ta kalba kalbėjo.

Šiandien prūsų vardu vadina visi sveltimi, ne baltų (aisčių), bet germanų giminės žmonės, vokiečiai. Taigi prūsų vardas pasisavintas kitos tautos ir jos vėliau net išplėstas. Šiandien prūsų vardą nešioja ne tik tie vėlesniųjų laikų vokiečiai, kurie įsikūrė senosiose prūsų sodybose (vad. Rytų ir iš dalies Vakarų Prūsiose), bet ir toli už jų: mat, plečiantis naujajai Prūsijos valstybei, ir tolimesnieji už senosios prūsų žemės esą plotai liko tuo pačiu Prūsijos bei prūsų vardu pavadinti.

3. Prūsų kalbos santykis su lietuvių kalba. — Šiandien nėra abejonių, kad prūsai priklauso (Nukelta į 9 psl.)

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Mes pranešame savo seniems klientams, o taip pat naujesiems, kuriems mes patarnaujame, kad mūsų firma tesia siuntinių persiuntimą į Sovietų Sąjungą.

Mes esame įgalioti VNESPOLYTORG testu siuntinių siuntimą ir mes garantuojame, kad siuntiniai bus pristatyti ir labai skubiai.

Visi mūsų skyriai turi didelį pasirinkimą siuntiniams reikmenų (audinių, odų ir t. t.) labai priclainomis kainomis.

Visi mūsų skyriai suminėti žemiau kuo geriausiai jums patarnaus pagal kiekvieno individualius pageidavimus.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK 11, N. Y. — 135 W. 14th Street	CH 3-2583
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON, Mass. — 359 West Broadway	Tel. 268-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 606 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HANTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD, Conn. — 132 Franklin Ave.	CH 6-4724 ir 233-8030
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1015 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 6 John Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868
• VINELAND, N. J. — W. Landis Ave., Greek Orthodox Club Bldg.	GR 6-2681
• YONKERS, N. Y. — 235 Nepperhan Ave.	GR 6-2681

DONALD PETKUS ANTHONY PETKUS

A. PETKUS & SŪNUS

NAUJA KOPYLIČIA
MARQUETTE FUNERAL HOME

2533 West 71st Street

(Maplewood gatvės kampas)

GRovehill 6-2345

Townhall 3-2108

Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų gražiomis kopyličiomis, yra nuo \$375.00; \$430.00; \$595.00; \$650.00; \$695.00; \$750.00; \$875.00; \$895.00; \$945.00; \$975.00; \$900.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti kopyličioje.

GRAŽIOS INDIVIDUALINIŠIOS KOPYLIČIOS
MASINOMS PASTATYTI AKSTĖ

Lietuviams teikiama šios rūšies patarnavimas 30 metų.

VLADAS MINGELA

LIETUVĖ MOTINA

Gegužis — tai Motinos mėnuo. Tai laikas, kada laisvoje Lietuvoje miestų bažnyčiose ir kaimų seklyčiose vyko gegužinės pamaldos, buvo giedamos Dievo Motinai Marijai pagerbti giesmės. Gegužis — tai laikas, kada laimingoji Lietuva būdama laisva paskęsda vo gėlynų ir sodų žydėjime. Gėlynais tapdavo pievos ir laukai. Nebuvo tuomet sunkių geležinių nelaisvės pančių. Laimė, jaikumai ir džiaugsmas suokė iš dangaus lyg lakštingalų giesmė, lyg paukščių žaviųjų trelių burtai. Tai buvo laimingos motinystės ir kūdikystės — laisvos Lietuvos metai. Bet... tai paliko taip toli, taip netolka — lyg svajonė, lyg sapnas gražus, lyg paušau į pasaką. Bet tai nebuvo pasaka — tai buvo tikrovė. Stengkimės to neužmiršti. Kalbėkime ir rašykime apie tai: perduokime šviesią laisvės dvasią ateinančioms kartoms.

Nusidurbė Lietuvą baisi, žiauri vergijos tikrovė. Nors pavasaris vėl tas pats, bet gyvenimas pavirto siaubu. Ir nors mūsų gyvenimo tikrovė už Atlanto vandenyno neapvertinta: mes turime laisvę, ir duonos nestinga, bet vis dėlto gyvename svečioje šalyje. Pavasaris ir čia su pilnais gėlių krepšiais beldžiasi į mūsų duris. Ir žmogaus širdis smarkiau suplaka: visa gamta bunda naujam gyvenimui. Nuostabus gegužis vėl eina per Kūrėjo atgaivintus, atnaujintus laukus ir klonius. Saulė ir čia už Atlanto švelniai paglosto mūsų veidą, paguodžia mūsų motinas ir kūdikius. Šiuose gražioose gamtos rūmuose švyti malonus mūsų Motinos veidas. Bet... čia ne Lietuva! Čia ir dorovinis gyvenimas nerodo pavyzdžių ir papročiai nelietuviški, šviesių idealų ir dorovės mažai kas tepaiso, o lietuvi motinai nuo to nepalengvėjo, tik padidėjo atsakomybė už ateinančių atžalyną, už jo ateities lietuviškumą.

Jau senovės lietuvių išmintis byloja, kad kokia yra motina, tokia bus ir šeima. Juk iš šeimų susidaro kiltys, giminės ir tautos, — tad toliau vystant šią mintį laisvai galime pasakyti: "Kokia motina, tokia ir tauta, tokia ir valstybė". Tad pavyzdinčiai organizuotai valstybei visad rūpėjo, visad ir rūpi šeimos; šeimos saugą gyvenimą suprato įstatymai; valstybei rūpi ir šeimos ekonominė gerovė; auklėjimu rūpinasi ne tik tėvai, bet dar daugiau tai rūpi valstybei — švietimo ministerijai; tam leidžiami atitinkami įstatymai (gaila tik, kad tokios ministerijos, apjungiančios visas JAV-bes kokias neturi Amerika), tam tikslui skiriamos stambios sumos pinigų.

Kas yra motina?

Daug prikalbėta ir prirašyta apie motiną, bet jaučiame, vis dar kažkas nedasakya, vis dar ne viskas išbylota. Kas gi yra toji Motina? — ideali motina. Motina yra gyvybės pradai — nepaliaujamas naujų gyvybių šaltinis. Gal dėl to Motiną gerbia visos kultūringosios tautos, tuo tarpu Sovietijoj motina pajuokta, išniekinta — austumta nuo garbės pjedestalo į anglų, geležinės rūdos kasyklas, į akmenų skaldyklas ir į kitus net vyras nepakeliamus darbus. Anaipol, kitokia pažiūra į motiną vyrų yra visame kultūringame pasaulyje. Kodėl? Už ką? Motina yra gyvybės davėja. Gyvybė — brangiausias kiekvieno žmogaus turtas... ir vienintelis prasmingas lobis gyvenime. Atimk žmogui gyvybę — ir tuoj nustos bet kokios prasmės turėtas auksas, sidabras, briliantai, doleriai, karjera, įvairūs žemiškieji malonumai, žemiškoji garbė ir puikybė. Po mirties visi žmonės susilygina. Atimk žmogaus sielai dvasinę gyvybę ir tuoj viskas ką jis turi, ar ką galėjo turėti, bus tuščia niekybė — nulis. Be gyvybės nėra gyvenimo, be gyvenimo nėra žmogaus. Be motinos nėra nei gyvybės nei žmogaus. Kiekviena gyvybė bylotė byloja apie motiną. Gyvybė yra motinos sukurtas pagarbos himnas.

Tad motinos kilnybė ir didybė yra beribė. Motinos atsakomybė už savo vaikus ir jų ateitį yra milžiniška. Tėvams juk ne vistiek kaip gyvens jų vaikas. Tėvai, kada užauga jų vaikai, neturi savo gyvenimo, o džiaugiasi arba sielojasi tik savo vaikų laime. Juk nė viena motina nenori, kad jos sūnus būtų galvažudys, o duklė — paleistuvė, nusikaltėlė. Nė viena motina juk nenori, kad jų vaikas, kuriam motina ir tėvas atidavė savo gyvenimo gražiausias dienas ir svajones, visą amžių praleistų kalėjime, kad jame mirtų be gamtos ir laisvės žibėjimo. Mes kalbame, mes garbiname ir iškeliame Motiną — idealą. Bet ar visos motinos senos ir jaunos yra idėlios? Apie tas motinas, kurios užmiršta savo atsakomybę, kurios nupuolė nuo garbės pjedestalo — mes tylime. Panašiai, kaip apie mirusius arba tylime arba tik gerą sakome.

Idealių motinų Lietuvoje buvo daugiausia; motina kaip gražiausias gegužės žiedas sužysta tautos papročiuose bei tradicijose. Ji tartum aušrinė žvaigždė, šviečianti ir kelių rodanti gyvenimo jūroje savo vaikams. Ji išauklėja, ji įkvėpia tautą didvyriškiems žygiams ir kūrybai. Ji formuoja tautos dvasinį veidą. Ji ugdo

ir puoselėja tautos kultūrą. Motina — tautinio atsparumo pavyzdys.

Jeigu laikyti šeimos namą keturkampiu: 3 kertinius kampe — šeimos stulpus — laiko motina, o tik vieną — tėvas. Italai sako: "Jei motina miršta, tėvas apanka ir nieko gero nebemato". Tačiau gera ideali motina, našlė palikusi, kad ir su keliais vaikais vis dar vargais ir negalais tą šeimą išlaiko, ir šeimos namas negriūva — nors vienas kampe yra ir pakrypęs. Motina viena likusi užaugina vaikus, net ir į mokslus išleidžia... taip bent buvo Lietuvoje, taip turėtų būti ir čia, svečioje šalyje. Tokia motina ir bus ideali: tai pareigos ir pasiaukojimo motina, tai šventa motina. Vokiečių galvojimu: "Viena motina lengviau išlaiko ir aprūpina 10 vaikų, negu 10 vaikų galėtų išlaikyti viena motina".

Ką anksčiau kalbėjau apskritai, tinka kiekvienos tautos motinai. Kiekvienas žmogus, individas, kiekviena tauta skirtinga savo fizine sudėtimi, išvaizda, prigimtimi, charakteriu, papročiais, kultūra. Kiekviena tauta tartum kitokiais žingsniais kopia į bendrą žmonijos visuotinos kultūros kalną, arba skirtingais keliais plaukia iš tautinių upelių bei ežerų į tarptautinius giluosius vandenis.

Mums rūpi iš bendro žmonijos vaiko tik viena gėlė lietuvi motina. Iš kultūros istorijos žinome, jog lietuvi motina, lietuviškoji šeima, jau prieš tūkstančius metų skyrėsi savo giliomis dvasinėmis savybėmis, dorovingumu, darbštumu, sąslumu, pareigingumu, pasiaukojimu, gilia meile vaikams ir vyrui — šeimos tėvui — savo namų židinio meile. Lietuvės motinos gyvenimas plaukė tyliai, pasiaukojančiai, pamaldžiai. Jos ir kraujas, atrodo, nebuvo rytiškai karštas, ugningas. Šaltas protas ir gilus rūpestis savo augančiais vaikais triško iš lietuvi motinos veido, o nenuperkama meilė spindėjo iš jos akių. Nuo amžių ji buvo patikima ir ištikima. Mėgo meną, kūrė tautodailę ir muziką; tad ar varge ar džiaugsmu ji dainavo ir to paties mokė savo vaikus. Iš tų dainos akordų motina, prie ratelio siūlus sukdama, ar prie audio staklių ausdama, pynė ir kūrė vis naujas dainas; ausdama kūrė nuostabų, meno deimantais nusagstyta, vingurinę raštą bei paveikslus audimuose. Ir tie plonyčiai lino siūlai bylojo gyvu lietuvišku žodžiu, tuo pačiu žodžiu, kuris skambėjo jos lūpose ir nenumaldomai degė jos širdyje amžinybės meile savo brangiausiajam kraujo vaisiui — kūdikiui: jį migdant, supant ir liuliuojant žaviausiomis melodijomis. Kokios gražios užtat lietuvi motinos

*Ji tėvą knygnešį, jį sūnų savanorį
jį savo sielvartą ilgai minės maldoj
ir baudžianinkės duoną sunkią,
juoda, goria
regės iš rugio želmens kas ruduo;
ir eis legendos, iš lūpų eis į lūpas
varpstelio pasaka — gyvenimo dalis,
našlytės vargo liesis gilius upės
ir džiaugsmo pirmgimis negrįs
— sukilėlių sušaudytas žile...
Po balto nuometu jį amžiais vaidelutė,
šventam ugniakury kurenas vardas*

aušrinė rytmetį rasom palaisto
žalią rūtą
ir būdi yčiuoje gyva gyvybė —
Lietuvos.

Todėl ir myli vaikai savo geras motinas: ar jos būtų turtingos, jaunos ar senos. Kartą paklydo Vilniuje vaikas: išgąščio pilnas bėgioja vaikas gatvėmis ir jiesko savo motinos, kuri buvo elgeta. Praradimo siaubas buvo didelis. Pamatė vaiką žmonės. Klausia ko vaikutis verkiąs? Pagaliau: kaip jo motina atrodanti? Vaikutis aiškina, jog jo motina yra už visas motinas gražiausia, o jos jakys žibančios kaip žvaigždės, o veidas kaip saulė — taip vaikučiai atrodė jo motina, jo gražiausioji motina.

Tos gerosios ponios rodė įvairias ponias, gražiausias rūbais pasipuošusias: "Ar ne

lopšinės, kurių mes negalime užmiršti ir šiandien, nes jas ir mūsų žmonos dainavo mūsų kūdikiams, — jas girdime koncertuose.

Nepalaužiama

Lietuvė motina jau žiloje senovėje, istorinės Lietuvos laikais, buvo susipratusi: jai didžiausia vertybė buvo laisvė. Ji išauklėjo savo sūnus didvyriais. Jokie gausių mūsų priešų ginklai, gausios gėdos žiaurių vandalų atėjūnų besiveržiančių į Lietuvą, negalėjo palaužti lietuvių ryžto gintis. Tik prisiminkime amžiais besitęsiantį karą su žiauriais, viso pasaulio remiamais ir laiminamais, kryžiuočiais! Motinų įkvėptas ryžtas ir narsumas ir už plieną buvo kietsnis. Iš žilos Lietuvos senovės atėjo šūkis: "Niekai gyvybė, jeigu tėvynė būtų pavergta!" Todėl visais laikais kiekviena mūsų kaimo trobelė ir joje gyvenanti sodiečių šeima buvo, pilna prasme to žodžio, kovoje už tautos laisvę nepalaužiama tvirtovė. Amžiais lietuvių kraujas tekėjo upėmis, milijonai mirė už tėvynę, už laisvę, bet vis atėidavo naujos didvyrių gretos... vis buvo ir yra kas miršta už savo krašto laisvę, už Lietuvą. Tai susipratęs lietuvi motinos nuopelnas. Poetai užtat apdainavo kenčiančią, lyg septyniais kardais perdurta širdimi, motiną didvyrę švelniausiais žodžiais, — ją apkrovė gražiausiais žiedais. Motina tai nemirštamos meilės šaltinis. Motina niekad neišsižada savo vaiko... kad ir didžiausiu nusikalteio: jai vistiek jis vaikas — jos dvasios, kraujo ir kūno sintezės padaras.

Motiną gražiai apdainuoja poetai Bern. Brazdžionis:

*Ji tėvą knygnešį, jį sūnų savanorį
jį savo sielvartą ilgai minės maldoj
ir baudžianinkės duoną sunkią,
juoda, goria
regės iš rugio želmens kas ruduo;
ir eis legendos, iš lūpų eis į lūpas
varpstelio pasaka — gyvenimo dalis,
našlytės vargo liesis gilius upės
ir džiaugsmo pirmgimis negrįs
— sukilėlių sušaudytas žile...
Po balto nuometu jį amžiais vaidelutė,
šventam ugniakury kurenas vardas*

aušrinė rytmetį rasom palaisto
žalią rūtą
ir būdi yčiuoje gyva gyvybė —
Lietuvos.

Todėl ir myli vaikai savo geras motinas: ar jos būtų turtingos, jaunos ar senos. Kartą paklydo Vilniuje vaikas: išgąščio pilnas bėgioja vaikas gatvėmis ir jiesko savo motinos, kuri buvo elgeta. Praradimo siaubas buvo didelis. Pamatė vaiką žmonės. Klausia ko vaikutis verkiąs? Pagaliau: kaip jo motina atrodanti? Vaikutis aiškina, jog jo motina yra už visas motinas gražiausia, o jos jakys žibančios kaip žvaigždės, o veidas kaip saulė — taip vaikučiai atrodė jo motina, jo gražiausioji motina.

Tos gerosios ponios rodė įvairias ponias, gražiausias rūbais pasipuošusias: "Ar ne

lopšinės, kurių mes negalime užmiršti ir šiandien, nes jas ir mūsų žmonos dainavo mūsų kūdikiams, — jas girdime koncertuose.

LIETUVĖ MOTINA

(Įspynis iš 6-to pusl.)

ši tavo motina?" Ne! Ne! Jis verkdamas šaukė. Mano motina be galo graži — ji tokia kaip Dievo Motina. Ir... pagaliau buvo rasta suskurdusi, sunykusi jauna elgeta — motina. Ji buvo nuvesta prie vaiko. Ir vėl paklaustas vaikas: "Ar ne ši jo motina?" Kūdikis puolė į motinos glėbį ir jis buvo laimingiausias vaikas pasauly, nes jis surado gražiausią ir žaviausią moterį pasauly — savo motiną. O motinai savas vaikas irgi dieviškai gražus, ir proto atžvilgiu, gabumais, išmintim — nepalyginamas idealas. Iš viso, vaiko laimė — didžiausia motinos laimė. Motina be jokio dvejojimo paaukos savo gyvybę, kad tik jos vaikas gyvenytų, kad tik jis būtų laimingas. Mirus vaikui arba žuvus sūnui kare, ar kitaip jo netekus, motinos kančia beribė. Tuo tarpu ne visi vaikai geri, o ypač ne visi užaugo motinai deramai atsilygina.

Kartą žymus chirurgas prof. Alfred Hagen buvo pakviestas daryti skrodimą gatvėje mirusios moters lavono. Ligoninėje savo asistentams ir tarnautojams jis paaiškino:

— Šiandien turime labai įdomų lavoną. Ši moteris buvo rasta gatvėje mirusi iš bado.

Bet... jam atėjus su palydovais prie lavono ir atidengus baltą drobule, ir vos spėjus pažvelgti į moters lavono veidą, jis išblisko, kaip drobule ir suriko: "Mano motina!" ir parkrito nualpęs. Jis atpažino — tai buvo jo motina, vargingoji baltinių skalbėja, kuri be galo sunkiu darbu išleido jį į mokslą. Tėvo jis visai nepažinojo. Kai baigė medicinos mokslus, tapo žymiu chirurgijos profesorium, vedė turtingą ir kilnią merginą, ėmė drovėtis skalbėjos — motinos. Ši suprato, jog jos sūnui nepatogu. Ji buvo laiminga, kad jos sūnus į ponus išėjo: jai ir to buvo gana — jį džiaugėsi sūnaus laime. Gyveno nuošaliai ir daugelį metų sūnui nesirodė. Kai jos jėgos išseko, norėjo nuslinkti bent iki prieglaudos ir ten numirti, bet, pakeliui, gatvėje, parkrito ir mirė. Gydytojas, supratęs savo žiaurumą, buvo skaudžiai paveiktas, net ir atsigaivinus turėjo gulti ligoninėje ir netrukus mirė.

Vienoje legendoje pasakojama, kad kartą pasaulio Kūrėjas išleido angelą į žemę, liepdamas jam surasti tragiškiausį ir baisiausį dalyką, kokį žmonės žemėje prasimano. Angelas daug baisenybių matė, bet visų baisiausiai jam jam atrodė ašaros dėl blogų vaikų, — dėl jų žiaurumo ir nedėkingumo. Ir Kūrėjas patvirtino, jog vargas tokiems vaikams, kurie motinos ašaras išspaudžia.

Goethe sako: "Galima mylėti tik dvi motinas — savo ir savo vaikų motinas.

Claudel, iš vieno savo ro-

mano didvyrio lūpomis taria: "Aš girdžiu naktį savo motiną kalbant man švelniai, taip jautriai, taip įtikinančiai ir esmingai. Net... mums nereikia žodžių, kad vienas kitą suprastume".

Gero sūnaus pavyzdys

Ne vienas žymiausias pasaulio genijus ar didvyris, ne vienas erdvių keliautojas — astronautas, ne vienas mokslo vyras, ne vienas žymusis valstybės ar tautos vadas, generalas ar maršalas, rašytojas, muzikas, tapybos milžinas, politikas ar karalius — imperatorius, prezidentas, ne vienas kunigas — vyskupas, kardinalas ar popiežius netaptų tuo, kuo jie tapo, jeigu neturėtų atitinkamos dvasios galūnės motinos. Motinos — tai neišsemiamas šaltinis dorovinėms bei protinėms galioms ugdyti. Motina buvo, yra ir bus šeimos uola, o šeima juk yra žmonijos lopšys.

Vysk. A. Baranuskas 1859 m. buvo Petrapilio Dvasinės akademijos profesorius. Jo Motina, paprasta kaimietė, be galo mylėjo savo sūnų, juo didžiausios. Tuo laiku sklido apkrečiamos ligos. Baranuskas motinai labai parūpo ar tik jos sūnus neserga? Pasitaikė proga, kad kažkas tuo metu važiuo arkliais į Petrapilį: ji prisiprašė, kad ir ją paimtų. Ilgai važiuo: sušalo, privargto senutė. Bet galų gale ji įžengė į Petrapilio dvasinės akademijos svečių priėmimo salę. Mažytė, nuo vargų sulinkusi, milniniais drabužiais apsirengusi, vilnonia skara galvą apsiūsiusi, senutė laukė sūnaus. Akademijos kunigai — lenkai, sužinoję, jog tai vysk. A. Baranuskas motina, — tokia paprasta kaimietė bobutė, — nutarė suniekinėti Akademijos profesorių, lietuvių. Tuo metu Baranuskas su daugybe profesorių, prelatų ir vyskupų, posėdžiavo. Tyčia lenkai kunigai jo nekviatė į svečių priėmimo salę, bet įvedė senutę į posėdžių salę; jie manė, kad tuo padarytųjų vyskupui didelę gėdą. Bet nebuvo jis toks tuščiaaviduris: jis, pamatęs savo motiną senutę, kaip įgeltas šoko prie jos, pabučiavo ją ir vieną ir kitą ranką, apkabino, įvedė į kunigų profesorių tarpą, supažindino su visais, ir tarė, jog tai šios senutės motinos nuopelnas, kad jis yra kunigas ir akademijos profesorius. Lenkai kunigai pajuto didelę gėdą už padarytą netaktą ir labai gailėjosi savo niekingo žygio.

(Bus daugiau)

GRADINSKAS
AUTOMATINIS
RADIJAS SU STEREO FM
• TV • FONOGRAFI
• MAGNETOFONAI
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
Frontier 6-1998
Parduodam • Taisom • Sekm. užd.

GRADINSKAS
AUTOMATINIS
RADIJAS SU STEREO FM
• TV • FONOGRAFI
• MAGNETOFONAI
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
Frontier 6-1998
Parduodam • Taisom • Sekm. užd.

GRADINSKAS
AUTOMATINIS
RADIJAS SU STEREO FM
• TV • FONOGRAFI
• MAGNETOFONAI
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
Frontier 6-1998
Parduodam • Taisom • Sekm. užd.

GRADINSKAS
AUTOMATINIS
RADIJAS SU STEREO FM
• TV • FONOGRAFI
• MAGNETOFONAI
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
Frontier 6-1998
Parduodam • Taisom • Sekm. užd.

GRADINSKAS
AUTOMATINIS
RADIJAS SU STEREO FM
• TV • FONOGRAFI
• MAGNETOFONAI
J. G. Television Co., 2512 W. 47 St.
Frontier 6-1998
Parduodam • Taisom • Sekm. užd.

SPRING SPECIALS
Band Adjustment and Transmission — Oil Change — \$13.95
Complete - Brake Job — \$14.95. — On Any Car plus parts.
• COMPLETE MOTOR REPAIRS
We Service and Repair All Makes of Transmissions
TOWN AUTOMATIC TRANSMISSION SPECIALIST
4524 West 63rd Street Phone 767-7280
Open 8 to 6 Daily. Closed Sunday.

1963. VII. 7 d.

ANTROJI JAV IR KANADOS
LIETUVIŲ
TAUTINIŲ
ŠOKIŲ ŠVENTĖ
ČIKAGOJE
(International Amphitheatre, S. Halsted & 48th Street)

Bilietai gaunami:
Cicero delikatesų krautuvė, 1425 So. 49th Ave.
J. Karvelis, 3322 So. Halsted St.
Marginal, 2511 W. 69th St.
Royal Blue maisto krautuvė, 4359 So. Campbell Ave.
Visos JAV ir Kanados L.B. apyl.
Paštu: V. Grėbliūnas, 6941 So. Washenaw Ave.,
Chicago 29, Ill.
Bilietų kainos: 2, 3, 4, 5, 6 dol.

NAUMĖ LIONAITĖ

MIELI LIETUVIAI!
Mes, trys Lietuvos dukros — aš, Naumė ir mano draugės Augė ir Skardė — senai ir ilgai gyvenę, bet nepasęgę, buvę išvietintos, ilgai ir plačiai klajoję, pastangomis Nado Rastenio, pasiekėme lietuviškąją Čikagą ir viešime "Naujienose".
Mes norime atvykti į Jūsų namučius ir papasakoti jums savo šurpulingus pergyvenimus senovės tremtyje. Iš mūsų sužinosite apie teis laikais esantį Bangpūčio dvarą Baltijos dūgne, malonią Ravinę, geruosius Ardenus, mūsų gimtinę — Žyrynę, tų laikų Lietuvą ir didingas "Trijų Rečių šventės" apeigas.
Mūsų kelionė į Jūsų namučius, buvusi \$5.00, dabar tik \$3.00. Prisiųdami ar sumokėdami "Naujienoms", 1739 So. Halsted St., Chicago 8, Ill., leisite mums atvykti ir viešėti pas jus.
Iki mielo pasimatymo,
NAUMĖ LIONAITĖ
7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MAY 4, 1963